

T. C. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ALMANYA'DA VE TÜRKİYE'DE SANAT MASALLARI
(MODEL METİNLERLE KARŞILAŞTIRMA)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Türkan TAYYAR /

ESKİŞEHİR - 1987

İÇİNDEKİLER

Sayfa

<u>ÖNSÖZ</u>	i
<u>GİRİŞ</u>	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMLARIN AÇIKLANMASI.....	3
<u>1.1. Masal Nedir?</u>	3
<u>1.2. Sanat Masalı Nedir?</u>	7
<u>1.3. Halk Masalı ile Sanat Masalının Benzeyen ve Ayrılan Yanları</u>	11
1.3.1. Benzeyen Yanları.....	11
1.3.2. Benzemeyen Yanları.....	17
<u>1.4. Eğitim Açısından Çocuk ve Masal</u>	33

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALMANYA'DA VE TÜRKİYE'DE SANAT MASALI.....	53
---	----

<u>2.1. Almanya'da Sanat Masalı.....</u>	53
<u>2.2. Türkiye'de Sanat Masalı.....</u>	65

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALMAN VE TÜRK SANAT MASALLARINDAN ÖRNEK

METİNLERLE KARŞILAŞTIRMA.....	73
<u>3.1. Türk Edebiyatı'ndan Sanat Masalı Örnekleri</u>	73
3.1.1. Kırmızı Çini Kâse (Adnan Özyalçınar)	73
3.1.2. Kovboyculuk Oyunu (Sadık Fehimoğlu)	77
3.1.3. Konuşan Balıkla Yalnız Kız (Oğuz Tansel).....	80
3.1.4. Yarasalar (Kemal Uysal).....	84
3.1.5. Horuzun Şahitliği (Rıza Akdemir)...	87
<u>3.2. Alman Edebiyatı'ndan Sanat Masalı Örnekleri</u>	90
3.2.1. Peter Schlemihls wundersame Geschichte (Adalbert von Chamisso).	90
3.2.2. Das Märchen von dem Myrtenfräulein (Clemens Brentano).....	93
3.2.3. Bulemanns Haus (Theodor Storm).....	97
3.2.4. Der schöne Drache (Folke Tegetthoff)	101
3.2.5. Der kleine König, der ein Kind kriegen musste (Stefan Heym).....	106
<u>SONUÇ.....</u>	111
<u>KAYNAKÇA.....</u>	117

ÖNSÖZ

Hepimiz çocukluğumuzda, gençliğimizde hatta bugün bile birer yetişkin olarak masal dinlemiş, okumuşuzdur ve hala okumaktayız.

Ama sanırız, bu masalları dinlerken veya okurken bunların neden yazıldığını, hangi ana fikri vermek istediğini düşünmemişizdir. Rastgele bir okuma olmuştur bu bizim için belki de.

Bir kitapçıya girdiğimizde masal kitapları hiç dikkatimizi çekmez. Hemen diğer kitaplara, bilimsel eserlere, romanlara bakarız. Ama hiç düşündünüz mü acaba? Neden bu kadar çok masal kitabı yazılmış? Amaç nedir?

Bu çalışma yapılmadan önce, bütün bunlar düşünüldü ve masallar birer edebi eser, eğitim-öğretim aracı olarak gözden geçirilmeye başlandı. Sonuçta masalların

değeri paha biçilemeyecek kadar çok ve ustalık gerektiren bir uğraşı olduğu anlaşıldı.

Masalların geleceğimizin güvencesi olan çocuklarımıza yardımcı olabilmek; onlara iyiyi, doğruyu, güzeli verebilmek için yazıldığı anlaşıldı.

Bu araştırmada masal ve özellikle belirli bir yazar tarafından oluşturulmuş sanat masalları üzerinde duruldu.

Araştırmamı hazırlamamda bana her konuda yardımcı olan Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Alman Dili ve Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı Sayın Doç.Dr. Zeki Cemil Arda'ya ve yardımlarını esirgemeyen bölüm arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Eskişehir, Ekim, 1987

Türkan TAYYAR

GİRİŞ

Her bireyin, özellikle bir çocuğun büyümesinde, psikolojik gelişmesinde bazı etkenler önemli bir yer tutar. Aile, çevre, okul, arkadaş, kitap vs. bunlardan birisi de masaldır.

Hangi yetişkin vardır ki, çocukluk döneminde masal dinlememiş olsun. Masal, çocukların vazgeçemediği bir unsurdur. İçinde cinlerin, perilerin, padişah, vezir ve doğa üstü yaratıkların hüküm sürdüğü masalların çocuklar üzerindeki etkisi yadsınamaz.

Hepimizin bildiği gibi okul öncesi eğitiminde masalların önemli bir yeri vardır. Hatta çocuğa okulu, okumayı sevdiren ilk öge masaldır diyebiliriz.

Bu çalışmada masalların eğitimdeki yeri, çocuğa kazandırdıkları anlatılmaya çalışıldı.

Araştırmanın ilk bölümünde "Masal nedir? Sanat masalı nedir?" Her iki türün arasındaki benzer ve ayrılan yönleri üzerinde duruldu.

İkinci bölümünde Almanya'da sanat masalı, masal yazarları, eserleri ve işledikleri konular ile Türkiye'de bu konudaki çalışmalar açıklanmaya çalışıldı.

Araştırmanın son bölümünde ise, Alman ve Türk Edebiyatından seçilen örnek parçalarla bir karşılaştırma yapılarak sanat masallarının işleniş tarzı açıklanmaya çalışıldı.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. KAVRAMLARIN AÇIKLANMASI

1.1. Masal Nedir?

Çocuk edebiyatında önemli bir yer tutan masallar çeşitli yazarlar tarafından değişik şekillerde tanımlanmıştır. Bunlardan bir kaçı:

"Masal, içinde doğa yasalarının ortadan kalktığı ve mucizenin hüküm sürdüğü, yer ve zaman bağlamı olmayan, hayali anlatımdır." (Phantasievolle Erzählung ohne räumliche und zeitliche Bindung, in der die Naturgesetze aufgehoben sind und der Wunder vorherrscht.)(1)

(1) Gerhard Wahrig, dtv-Wörterbuch der deutschen Sprache, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1978, s.523.

"Schüler Duden" adlı eserde masal, içeriği, konusu serbest, ne zaman ne de yer kavramı olan, hayali-mucizevi, doğa yasalarına karşı çıkan figürlerin ve olayların önemle vurgulandığı bir anlatımdır şeklinde belirtilmektedir. (Erzählung, deren Inhalt frei erfunden, weder zeitlich noch räumlich festgelegt und von phantastisch-wunderbaren, den Naturgesetzen widersprechenden Gestalten und Begebenheiten wesentlich geprägt ist.)(2)

Kemal Demiray bu konuda şu görüştedir:

"Bazı yaşlarda çocukların büyük bir alaka duydukları masallar, olağanüstü olayları anlatan, zaman ve yer kavramı belirli olmayan edebi eserlerdir. Bu tür gerçekte sözlü edebiyatın mahsulüdür. Bir çokları halk arasında söylene söylene meydana gelmiş oldukları için, o toplumun düşünüş tarzını, hayat anlayışını yansıtırlar. Bunlar folklor mahsulü masallardır."(3)

Renate Steinchen, "Märchen-eine Bestandsaufnahme" adlı eserinde masalı daha değişik bir bakış açısından ele alıyor.

(2) Gerhard Kwiatkowski, Schüler Duden-Die Literatur, Bibliographisches Institut, Mannheim, 1980, s.267.

(3) Kemal Demiray, Türkçe Çocuk Edebiyatı, M.E.B., İstanbul, 1973, s.21.

"Endüstrileşmeden önce, basit halkın sözlü, ağızdan ağıza dolaşan anlatıdır. (Ursprünglich mündlich überlieferte Erzählungen des einfachen Volks in vorindustrieller Zeit.)(4)

Dilek Doltaş ise masalı; "Gerek toplumsal, gerekse kişisel yönleri çok güçlü bir öykü türüdür. Ancak bu denli toplumsal ve kişisel bir anlatım türü olan masalın uluslararası niteliklere de sahip olduğu, hatta bu özelliklerin yer ve zamanla bile sınırlandırılmayacağı da bir gerçektir" diye açıklamaktadır. (Erzählungsgattungen, deren soziale und individuelle Seite stark und wirkungsvoll ist. Sie hat internationale Eigenschaften, diese Eigenschaften dürfen durch den Raum und die Zeit niemals beschränkt werden.)(5)

Demekki masal, ağızdan ağıza dolaşan, yaratıcısı, yazarı belli olmayan, veya zamanla adı unutulmuş, herhangi bir yerde, herhangi bir zamanda söylenmiş, olağanüstü olaylarla dolu hayali bir anlatı türüdür. Halkın malıdır. Bu açıklamamalardan sonra şu sonuca varabiliriz:

(4) Renate Steinchen, "Märchen-eine Bestandsaufnahme", Kinder und Jugendliteratur, Wilhelm Fink Verlag, München, 1979, s.153.

(5) Dilek Doltaş, "Edebiyatta Evrensellik ve Masal Üzerine", Batı Edebiyatları Araştırma Dergisi, S.2, Ekim 1979, Ankara, s.21-27.

Masal, içinde doğa yasalarının ortadan kalktığı, doğa üstü olayların, cinlerin, perilerin, mucizevi olayların hüküm sürdüğü, yer ve zaman kavramı olmayan, yaratıcısı bilinmeyen, halk arasında söylene söylene oluşmuş, uluslararası niteliklere sahip, basit bir şekilde yaşayan halkın anonim bir ürünü olan anlatı türüdür diye tanımlanabilir.

Gerçektende masalarda olağanüstü olaylar göze çarpmaktadır. "Kırmızı Başlıklı Kız" masalındaki kurdun, büyükanne ile kızı yemesi, ama bir avcının kurdu öldürerek onları kurtarması, "Kelebek" adlı masalda bir kelebeğin konuşması, evlenmek istemesi, yine "Parmak Kız" masalında bir kız çocuğunun parmak büyüklüğünde olması, kurbağalarla, kırlangıçla, köstebekle konuşabilmesi, "Gümüş Kuruş" tagümüş bir paranın konuşması, "Arılar Kraliçesi"nde bir büyücünün şato halkını taş haline getirmesi gibi olaylar gerçek dünyada olamayacak, hayal ürünü mucizevi olaylardır.

Çünkü bir kurt, bir çiçek, bir para hiç bir zaman konuşamaz. Bu doğa yasalarına aykırıdır. Bir kurt bir kişiyi çiğnemediği yutamaz veya bir avcı kurdun karnını deşip yenmiş halde bulunan bir kişiyi kurtaramaz.

Tüm bunlar hayal ürünü olaylardır.

1.2. Sanat Masalı Nedir?

Sanat masalı "yazısız kültürlerin anlatım öğelerini nakleden halk masalları, mitoloji ve dinle sıkı sıkıya bir bağlılık gösterir ve genellikle trajik bir biçimde sonuçlanır. Bunun tam tersi sanat masalıdır. Sanat masalı halk masalıyla ilişkili olabilir ama, genelde psikolojik, felsefi bir şekilde yönlendirilmiş ve yazılı bir biçimde oluşturulmuştur. Sanat masalı her halikârda tanınmış belirli bir yazarın eseridir" diye tanımlanmaktadır. (Die Naturvölkermärchen, die Erzählstoffe schriftloser Kulturen überliefern, zeigen eine starke Bindung an Mythos und Religion und enden häufig tragisch. Im Gegensatz zu diesen Formen steht das Kunstmärchen. Es kann bisweilen auch eng an dem Volksmärchen orientiert sein, ist häufig aber betont artifiziell gebaut, psychologisch-philosophisch ausgerichtet und schriftlich festgehalten. In jedem Fall ist es das Werk eines namentlich bekannten Autors.)(6)

Bir başka tanım:

"Bir yazar tarafından oluşturulan, kaleme alınan her masal, genelde sanat masalı olarak tanımlanır. O, bilinçli, belli bir amaca yönelerek

(6) Kwiatkowski, s.268-269.

yaratılan sanat anlayışının bir ürünüdür." (Man bezeichnet gemeinhin jene Märchen als Kunstmärchen, die von einem Dichter abstammen. Es ist das Erzeugnis eines bewusst und zielstrebig schaffenden Kunstverständes.)(7)

Çocuk Edebiyatımızın önemli şahsiyetlerinden M. Ferhan Oğuzkan "Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı" adlı eserinde sanat masalını şöyle açıklıyor:

"Yazarların kişisel hayat güçlerine dayanarak yazdıkları ve halk masallarına göre sanat açısından daha değerli sayılan masallara "edebi masal" adı verilir... Edebi masalarda yazarlar bir takım ahlâki amaçlar güderler veya bir düşüncenin telkinine çalışırlar; kimi hallerde de toplumun gülünç yönlerini ele alırlar. Halk masallarının yalın, somut ve basit anlatım özelliklerine karşı, edebi masallar, yazarlarının kalem ustalıklarını yansıtan ve sanatça özen gösterilen eserlerdir. Bu masalarda daha modern yaşayış görünümlerine, ruhsal yönden daha karmaşık insan tiplerine, yer yer süslü tasvirlerle, cinaslı ve imalı görüşmelere rastlanır. (Das Märchen, das von einem bestimmten Autor geschrieben, die individuelle Phantasie des Autors betont wurde und das im Hinblick der Kunst wertvoller und wirkungsvoller als das

(7) Karl Ernst Maier, Jugendliteratur, Julius Klinkhardt Verlag, Bad Heilbrunn/Obb. 1980, s.71.

Volksmärchen wurde, ist das Kunstmärchen. Im Kunstmärchen hatte der Autor verschiedene Ziele. Er versucht eine Idee zu suggerieren. Manchmal zeigt er auch die lächerliche Seite der Gesellschaft. Neben den blossen, konkreten, einfachen Erzähleigenschaften der Volksmärchen sind die Kunstmärchen künstliche Werke, die die künstlerische, literarische Leistung der Autoren wiedergespiegelt und betont werden. In diesen Kunstmärchen erscheint man modernes Leben; die im Hinblick der Psychologie komplizierten Menschen und manchmal ästhetische Beschreibungen und satirische Kritik.)(8)

Sanat masalını halk masalından ayıran özellik, belirli bir yazar tarafından yazılmasıdır, yani ifadenin özel bir şekliyle bağlantılıdır. Bundan başka nesnel, kişiseldir ve genellikle sanat masalında anlatılan ifadenin kişisel uslubu belirtilir. Sanat masalı bir okuma masalıdır. Ama eğer kaynağını halktan aldıysa bu sanat masalı değil halk masalıdır; diye tanımlanmaktadır. (Das Kunstmärchen unterscheidet sich vom Volksmärchen durch die feststellbare Autorschaft; damit verbunden ist eine eigentümliche Weise der Abfassung. Eine jeweils andere, subjektive und individuelle, oft sehr eigenwillige und als individualstil zu erkennende Manier der

(8) A. Ferhan Oğuzkan, Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Kadioğlu Matbaası, II. Basım, Ankara, 1979, s.28-29.

erzählerischen Darstellung lässt sich im Kunstmärchen nachweisen. Das Kunstmärchen ist ein Lesemärchen; wenn es seinen lebendigen Ursprung als Erzählmärchen im Volksmund hätte, wäre es kein Kunstmärchen, sondern sondern wieder ein Volksmärchen.)(9)

Öyleyse sanat masalı, belli bir yazar tarafından, belli bir amaca -psikolojik-felsefi- yönelerek, modern yaşayış görünümlerine, ruhsal yönden karmaşık insan tiplerine, yer yer süslü betimlemelere, üstü kapalı görüşlere yer veren sanat açısından değerli, yazarın kalem ustalığını göstererek yazılı olarak sunduğu nesnel ve kişisel bir anlatı türüdür.

Sanat masallarında karşılaştığımız olaylar çoğu zaman gerçek dünyada olabilecek olaylardır. Örneğin; "Çirkin Ördek Yavrusu" adlı masalda bir kuğunun oluşumu, "Kovboyculuk Oyunu"nda kitle iletişim araçlarından etkilenen, yani televizyonda gördüğü veya kitapta okuduğu masaldan etkilenen bir çocuğun gerçek hayatta kendini kovboy gibi görerek kovboyculukla işleyen bir tutum göstermesi ve öyle davranması, ama acı sondan sonra gerçeğin öyle olmadığını farketmesi, "Kibritçi Kız"da kibrit satmak için kış günü perişan bir halde sokakta

(9) Ursula Hasselblatt, Das Wesen des Volksmärchens und das moderne Kunstmärchen, Diss Freiburg, 1956, s.196.

dolaşan kızın soğuktan donarak ölmesi, veya "Gümüş Kuruş" ta bir ülkenin kendi parasının diğer ülkede geçerli olmadığı gibi olaylar, gerçek hayatta hep karşılaşılan olaylardır.

Öyleyse yazarlar sanat masallarıyla gerçek hayatın, veya yaşadığı dönemin gerçek olaylarını anlatmaya çalışırlar. O günkü durumu gözler önüne sererler veya açıkça söyleyemediklerini masal aracılığıyla anlatmaya çalışırlar. Bunun için de tabii ki yazın sanatındaki üslup özelliklerini en iyi şekilde göstermek zorundadırlar.

Aslında bu iyi bir yoldur. Çünkü; her şey, her yerde, her zaman söylenemez, ama kitaplar, masallar, hikayeler aracılığıyla daha kolayca başarmak mümkündür. Sonucun daha iyi, daha ılımlı olduğu kanısındayız.

1.3. Halk Masalı ile Sanat Masalının Benzeyen ve Ayrılan Yanları

Her iki türün kendine has ayırdedici özelliklerinin yanında birbirine benzer yanları da göze çarpmaktadır. Bunlar:

1.3.1. Benzeyen Yanları

a) Masallardaki olayın nerede geçtiği, yani

olay yerinin evrenin neresinde olduğu belli değildir.
Genel bir başlangıç vardır. Örneğin:

"Bir zamanlar ÷lkelerden birinde ulu bir
Türk hakanı yaşarmış."(10)

"İlksiz mavi urunda, masmaviliğin ortasında,
mavi yılların birinde, bir güneş ÷lkesi vardı."
(11)

"Bir varmış, bir yokmuş... Üç kız kardeş
varmış"(12).

"Es war einmal ein kleines Dorf, das bestand
nur aus wenigen Häusern und lag mitten im
Wald. In einem dieser Häuschen lebte ein kleines
Mädchen mit seinem Vater und seiner Mutter."(13)

"In der Nähe eines grossen Waldes lebte
einmal ein armer Holzfäller mit seiner Frau
und seinen zwei Kindern."(14)

"Zaman zaman içinde eski zaman içinde."(15)

(10) Adnan Özyalçınar ve diğerleri, Bir de Varmış, İki de
Varmış, Ankara, Ekim 1979, s.6.

(11) Özyalçınar, s.20.

(12) Özyalçınar, s.45.

(13) Gesamtherstellung, Mein grosses Märchenbuch, Inter
Verlag, Köln, 1975, s.7.

(14) Gesamtherstellung, s.21.

(15) Oğuzkan, s.33.

Bu Türk hakanı kimmiş? Hangi ülkede yaşarmış?
Bu ülke nerede imiş?

Veya Güneş ülkesi neresiymiş? Eski zaman ne zaman imiş yani hangi yıllar kastediliyormuş?

Annesi ve babasıyla birlikte yaşayan kızın köyü nerede imiş?

Bütün bunlar açıklanmıyor. Masalda yer ve zaman kavramı yoktur. Hayal ürünü olduğu için hayali yerler tasvir edilmiştir.

b) Masal kahramanları, çoğu zaman benzerlik gösterir. Örneğin: cinler, periler, büyücüler; padişahlar, vezirler, şehzade, prens ve prensesler, konuşan hayvanlar, olağanüstü olaylar her iki türde de sıkça görülür.

"Kelebek: -Bu da kim? diye sormuş bezelye çiçeğine.

Bezelye çiçeği: -Kızkardeşimdir, diye cevap vermiş.

Kelebek, evlenmeyi düşündüğü bezelye çiçeğinin ilerde ona benzeyeceğini düşünerek irkilmiş. Onunla evlenmekten vazgeçmiş."(16)

(16) Erol Ünal Karabıyık, "Kelebek", Masal Antolojisi, Üner Yayınları, Ankara, ?, s.30-31.

"Gümüş kuruş: -Dünyayı dolaşmak ne güzel bir şey, diyormuş kendi kendine. Başka insanlar tanımak, değişik ülkeler görmek çok güzel."(17)

"... İhtiyar kâhya, onu karşılamış. Küçük prens, istenilen her şeyi getirdiğini söylemiş. Kâhya buna çok sevinmiş.

-Aferin prens! Sen şimdi kralı da, prensesleri de kurtaracaksın. Yaş kesilen bütün insanlar yeniden canlanacak. Sana teşekkür edecekler. Hemen sihirli odaya koşmuşlar.

Küçük prens, anahtarla kapıyı açmış, içeri girmişler. Kâhya bir dolaptan içerisinde pembe bir su bulunan bir şişe almış. Kralın odasına gelmişler. Kâhya, şişenin kapağını açmış. Krala koklatmış. Kral bir anda canlanmış. Kollarını hareket ettirmiş. Başına sağa sola çevirmiş."(18)

"Als die Kinder ganz nah an das Häuschen herankamen, sahen sie, dass es Brot gebaut und mit Lebkuchenplatten gedeckt war. Und die Fenster waren ger aus glänzendem Zucker! Die Kinder klatschten vor Freude in die Hände. Endlich konnten sie ihren nagerden Hunger stillen. Gretel brach ein Stück Zucker aus dem Fenster, und Hänsel nahm einen Lebkuchen vom Dach."(19)

(17) Karabıyık, s.42.

(18) Karabıyık, s.56.

(19) Gesamtherstellung, s.28.

"Die erste Fee trat vor, lächelte huldvoll und sprach:

"Ich wünsche dir alle Tugenden, dir, deinen lieben Eltern, und dem ganzen Land zum Nutzen."

... Die siebte Fee trat ein und sah zornig in die Runde. Mit rauher, krächzender Stimme rief sie: "Die Königstochter soll sich an ihrem fünfzehnten Geburtstag mit einer Spindel stechen und tot umfallen!" Sie schwang ihren Zauberstab und verschwand, bevor jemand sie zürückhalten konnte."(20)

Örneklerde de görüldüğü gibi masal kahramanları aynı. Olağanüstü olaylar: örneğin bir evin pastadan, şekerden oluşması, insanların taş kesilmesi, sonra tekrar canlanması, sihirli odanın olması, bir kelebeğin bezelye çiçeğiyle evlenmeyi istemesi, gümüş paranın konuşması gibi olaylar doğa üstü olaylardır. Gerçek hayatta bunların hiçbiri olamaz. Hiç konuşan kelebek gördünüz mü? Taş kesilip, yeniden canlanan kişilere rastladınız mı? Hayır. Bunlar hayal aleminde gerçekleşebilecek olaylardır. Gerçekle ilgisi yoktur.

c) Her iki türde de çoğu zaman konular, işleniş şekli ve sonuç benzerlik gösterir. Örneğin: iyilerle kötülerin savaşı, sonuçta iyilerin başarısı ve ödüllendi-

(20) Gesamtherstellung, s.40.

rilmesi, kötülerin başarısızlığı ve cezalandırılması, mutlu son, büyüün bozulması, büyülenen kişiyi öpmesi olayını masallarda sıkça görmekteyiz.

"Padişah Kaplan Adam'a: -

- Oğlum, sana sadece teşekkür etmek olmaz. Seni ödüllendirmek istiyorum. Gel, seni önce bir öpeyim, demiş. Onu alnından, yanaklarından öpmüş.

Kaplan Adam:

- Ben görevimi yaptım Padişahım! Ödül istemiyorum, cevabını vermiş.

Padişah:

- Hayır, sana kızım Nur Sultan'ı vereceğim. Hem damadım, hem de Baş vezirim olacaksın, emrini vermiş. Orada toplanmış bulunan vezirler ve halkın huzurunda kızının nişan yüzüğünü parmağına, Baş Vezirlik Tuğunu da başına takmış. Düğünlerini yapmış"(21)

"... Padişah olanları anlayamamış. Karısı padişaha anlatmış. Sultan yaptığı hatalar için üzülmüş. Sultan ile gelini, ana kız gibi geçinmişler. Padişah da yeni gelini çok sevmiş. Birlikte mutlu bir hayat sürmüşler."(22)

(21) Karabıyık, s.159.

(22) Karabıyık, s.138.

"Genç adam, prensese başından geçenleri anlatmış. Meğer kurbağa, aslında bir prens imiş. Bir büyücü ona kızmış. Büyü ile kurbağa şekline sokmuş. Büyüsünün çözülmesi için "Bir prensesin tabağından yemek yemesi ve üç gece onun yatağında yatması gerekiyormuş. İşte bu söylenen şeyler de prenses tarafından yapıldığı için büyü bozulmuş. Kurbağa, prens olmuş. Eğer, prenses bunları yapmasa imiş, prens kurbağalıktan kurtulamıyacakmış"(23).

"Dornröschen bewegte sich, als fühle es den Blick des jungen Mannes. Doch erst, als er es auf der Mund küsste, schlug es die Augen auf. Und mit der Prinzessin erwachten die Pagen und Hofdamen aus ihrem Schlaf."(24)

Görüldüğü üzere olaylar aynı gelişiyor. Örnekleri çoğaltmak mümkün. Ama sanırız masal ile sanat masalı arasındaki benzeyen yönler yeterince gözler önüne serildi.

Peki her iki anlatı türünün ayrılan yanları var midir? Şimdi de bunları görelim.

1.3.2. Ayrılan Yanları

a) Halk masalının halkın ortak malı, anonim olmasına karşın, sanat masalı belli bir yazarın eseridir.

(23) Karabıyık, s.84.

(24) Gesamtherstellung, s.48.

Nesneldir, kişiseldir.

Masal, halk arasında söylene söylene oluşmuş, dilden dile dolaşan, aktarılan anonim bir anlatı türüdür. Ama sanat masalı, belli bir yazarın, birtakım amaçlar güderek, sanat yönüne ağırlık vererek yazdığı bir eserdir. Örneğin, "Keçi Kız, Sihirli Elma, Kaplan Adam, Filler ile Tavşanlar, Aceleci Padişah, Keloğlan Masalları, At ile Eşek" gibi masalları kim yazmış? Bu masallar kimler tarafından oluşturulmuş? Belli değil, çünkü halk masalı adı üstünde halkın masalı, yaratıcısı zamanla unutulmuş, anonimleşmiş bir anlatı türüdür.

Ama buna karşın "Kovboyculuk Oyunu" nu Sadık Fehimoğlu, "Kırmızı Çini Kâse" yi Adnan Özyalçınar, "Konuşan Balıkla Yalnız Kız" ı Oğuz Tansel, "Köyün Ortak Malı" nı Ahmet Uysal veya "Çan-Kuşu, Çor-Kuşu" adlı masalı Pertev Naili Boratav yazmıştır. "Rotkäpchen, Hänsel und Gretel, Dornröschen, Die sechs Schwäne, Aschenputtel, Die zwölf Prinzessin ve, Schneewittchen und die sieben Zwerge" adlı masallar Grimm Kardeşler tarafından, "Däumelinchen, das hässliche Entlein, Des Kaisers neue Kleider ve Der Schweinehirt" gibi masallar da Christian Andersen tarafından yazılmıştır. Yazarları bellidir.

b) Halk masalının ne zaman ortaya çıktığı, ne zaman söylenmeye, derlenmeye başlandığının bilinmemesine karşın, sanat masalının Romantik devirde ortaya çıktığı, o çağ yazarlarının bu türü benimsedikleri görülmektedir. Çünkü Romantik akım 1790-1830 yılları arasında Avrupa'da ortaya çıkan, çok yönlü, akla dayanan, sanat yönü ağır basan edebi bir akımdır. Ve Aydınlanma akımının rasyonalizmine karşıt olarak ortaya çıkmış, klasizmin şekilci dünyasına karşı irrasyonel olarak oluşmuştur.

Bilinci, bilinçdışı ile, gerçeği sihirli bir dünya ile birleştirmeyi başardığından, masal, Romantik yazarlar için en uygun bir ifade şeklidir. Özellikle Wilhelm Grimm'in yeni bir yaratıcılıkla ortaya koyduğu, hayali, esrarengiz, korkunç, genellikle gülünç, tuhaf vede sembolik olarak anlatılan sanat masalları bu devir yazarlarına uygun düşmektedir.

"Romantik ist eine vielschichtige, geistige und künstlerische, insbesondere literarische Strömung in Europa zwischen 1790-1830. Als Gegenbewegung zum Rationalismus der Aufklärung und zur Formenwelt der Klassik war sie stark irrational ausgerichtet: Sie versuchte die Kräfte des Gefühls, der Phantasie, des Unbewussten zu wecken"(22).

(22) Kwiatkowski, s.356.

"Das Märchen war die dem Romantiker am meisten angemessene Ausdrucksform, weiles in ihm gelang, das Bewusst und Unbewusste nahtlos zu einer Einheit zu verschmelzen, die reale mit der magischen Welt zu vereinen."(23)

Gürsel Aytaç ta:

"Çok sevilen bir türde masaldır. Hayal gücüne sonsuz imkanlar sağlayan bu tür, Kunstmärchen adı altında romantik yazarlar tarafından sık sık ele alınmıştır"(24)

demekle ve Karl Ernst Maier de:

"Das deutsche Kunstmärchen empfing seinen entscheidenden Impuls durch die Romantik."(25)

diye fikrini belirtmekle, sanat masalının Romantik devirde ortaya çıkmaya başladığını kanıtlamaktadırlar. Gerçektende romantik akımın insanın hayal dünyasında yeni ufuklar açtığından sanat masalının gücünü bu devirden aldığı görüşü bizce de mantıklıdır.

c) Halk masallarında karşılaşılan olayların gerçek hayatta olamayacak hayali mucizevi olaylar olmasına

(23) Kwiatkowski, s.359.

(24) Gürsel Aytaç, Yeni Alman Edebiyat Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, s.225.

(25) Maier, s.71.

karşın, sanat masallarındaki çoğu olaylar günlük hayatta karşılaşılabilecek, gerçekte sıkı sıkıya bir bağımlılık gösteren olaylardır. Sanat masalındaki olaylarla günlük yaşantımızda da karşılaşabiliriz. Ama halk masallarındakiyle asla. Örneğin:

"Kadın bir kız doğurmuş. Evet, doğan çocuk kız imiş; ama kızdan daha çok bir keçiye benziyormuş. Çocuğun vücudu bir keçi gibi kıllı imiş. Başı insan başı imiş. Ama, kafasında iki küçük boynuz varmış."(26)

"- Bu koyun postu ile kamçı sihirlidir. Posta binersin, kamçı ile vurursun. Post seni istediğin yere götürür demişler.

Kaplan adam, posta binmiş, havalanmış. Kamçı ile vurmuş, geçit vermez çayın üstünden aşmış. Bir kamçı daha vurunca yükselmiş. Sivri dağı görmüş. Bir kamçı daha vurarak dağı aşmış."(27)

Bu tür olayları günlük hayatımızda görebiliyoruz muyuz? Hayır. Çünkü ne dünyada "Keçi Kız" vardır ne "sihirli kamçı" ne de "sihirli post". Mucizevi, doğaüstü olaylardır bunlar. Ama ya sanat masallarındaki şu olaylar:

"Duymadı anasının sesini. Tıp tıp tıp indi merdivenleri. Çıktı direksiyonun başına. Uydurdu

(26) Karabıyık, s.129.

(27) Karabıyık, s.156.

anahtarı. Çevirdi hemen. Fazla harlamadı motor. Biliyordu hangisi debriyaj, hangisi firen, hangisi gaz... Vitesler geri, ileri, bir, iki, üç, dört. Kalkışı yaptı hemen. Kaşla göz arasında büktü direksiyonu. Köy içine çıktı çabuk.

... Her nasılsa, belki de sert kırdı, belki de frene basacağım diye gaza bastı, şimşek gibi ileri atıldı kamyon."(28)

"Osmanların kiremit deposu arasında kovboyculuk oynardık. Bu oyunu bize kovboy Bekir öğretmişti. Bekir, tüm kovboyların adını sanını bilir, bu konuda film kaçırmaz, kendi kendine "Teksaslı Bekir" derdi. Elinde sopadan tüfeği, iki yanında tahta tabancaları, kolunda dolam dolam sarılı ipler bulunur, gömleğinde dizi dizi gazoz kapakları parlardı."(29)

"Çin imparatoru çok olumlu karşılamış hakanın dileğini. Hatta yüzyıllardır sonu gelmeyen bu savaşların bir daha çıkmaması, barışın sürüp gitmesi için kızını Türk hakanına vererek Çinlilere damat olsun istemiş. İşin içine akrabalık girince iki ulusun daha iyi kaynaşacağını düşünüyormuş."(30)

(28) Karabıyık, s.44.

(45) Sadık Fehimoğlu ve Diğerleri, Kovboyculuk Oyunu, Ankara, Ekim 1979, s.6.

(46) Özyalçınar, s.6-7.

Örneklerde görülen olayları hepimiz yaşamışızdır. Örneğin, babası yokken bir çocuğun arabanın anahtarını alıp, araba sürmeye kalkması ve sonuçta kaza yapması, veya filmlerden etkilenip sokaklarda film kahramanları gibi çocukları görmüyor muyuz? Kimisi Tarzan olur, kimisi Tommiks, kimisi Ceyar.

Hangi birimiz tarih kitaplarında Türklerle Çinlilerin uzun yıllar süren savaşlarını, barışı sağlamak için akrabalık ilişkilerine girmeyi denediklerini okumadık? Bunlar gerçek olaylardır.

Sanat masallarında mucizevi, doğaüstü olayların yanında gerçek olaylar da çoğunlukla anlatılır. Bir realite söz konusudur sanat masallarında. Amaç çocuğu bazı konularda aydınlatmak, eğitmektir.

d) Halk masallarında zaman kavramı yoktur. Genellikle "evvel zaman içinde bir zaman olur" veya "Eski zamanların birinde" diye kavramlarla zaman anlatılır.

Sanat masallarında "evvel zamanın" yanında içinde bulunduğumuz zaman veya belli bir zaman sınırlaması vardır. Günümüz anlatılır. Veya yazarın yaşadığı zaman. Örneğin:

"Yaz dönemi başlamış, sınavlar bitmiş,

okullarımız kapanmıştı."(31)

"Yılbaşından bir gün önce; yani eski yılın son günü hava oldukça soğukmuş. Yağan kar her yeri beyaz bir örtü gibi kaplamış.

Hava kararmaya başladığında, boş sokaklarda yalın ayak bir kız yürüyormuş."(32)

"Gümüş kuruş, darphaneden çıktığında "Dünyayı göreceğim" diyerek çok seviniyormuş."(33)

"Çok tatlı bir yaz günüydü. Her taraf pırıl pırıl güneş ışıklarına boğulmuş, rüzgar tatlı tatlı esiyor, ekin tarlalarını, çayırları okşuyor, buğday başaklarını, gelincik çiçeklerini yerlere kadar eğiyordu."(34)

Görüldüğü üzere sanat masallarında belli bir zaman dilimi ele alınmış. Örneğin: "Okulun kapandığı zaman, tatlı bir yaz günü, yılbaşından bir önceki gün..."

e) Halk masalları genellikle bir tekerlemeyle başlarken, sanat masallarında bu pek görülmez. Daha değişik bir şekilde konuya hemen girerler.

(31) Fehimoğlu, s.6.

(32) Karabıyık, s.33.

(33) Karabıyık, s.41.

(34) Ragıp Cangara, Andersen'den Masallar, Altın Kitaplar Matbaası, 1. Baskı, ?, Haziran 1986, s.108.

Örneğin:

"Evvel zaman içinde kalbur saman içinde. Cinler cirit atarmış, eski hamam içinde... Horozlar tellal, pireler hammal, sinekler berber iken. Ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken Keloğlan denen bir ademoğlu varmış."(35)

"Bir varmış, bir yokmuş... Allahın kulu çokmuş. Çok söylemek yokmuş. Evveli evvel iken, develer tellal iken... Annem eşikte, babam beşikte iken, ben babamın beşiğini tıngır, mıngır salları iken... Annem düştü beşikten, babam düştü eşikten..."(36)

veya

"Es war einmal ein Königssohn, der war ungeheuer neugierig. Immerzu stand er hinter Türen und hielt das Ohr ans Schlüsselloch. Eines Tages ging er ganz allein in einem blühenden Garten spazieren, und dabei belauschte er ein heiteres Gespräch, das die drei Töchter des Wildhüters führten."(37)

"Es war einmal ein Rabe, der freute sich sehr, als er auf einer Fensterbank ein grosses Stück Käse entdeckte."(38)

(35) Karabıyk, s.99.

(36) Karabıyk, s.139.

(37) Gesamtherstellung, s.129.

(38) Gesamtherstellung, s.165.

Ama sanat masalları:

"Ellerinin üşümesini sevmiyordu.

- Hiç olmazsa bir elimi cebime sokabilseydim diye düşündü.

Oysa öğretmeni ilkbaharın, o güzelliklerin habercisi ilkbaharın başladığını söylemişti. Mart ayının son günleri olmasına karşın güneş ellerini ısıtmıyordu."(39)

"Zaman ne tez geçiyor... Gerçekten bir varmış, bir yokmuş gibi... Arkaya bakınca ne az gittiğimiz belli, ne uz gittiğimiz. Sanki bir arpa boyu yol almışız yüzlerce yıl. Ama biliyorum ki, yanılıyorum ben. Dünya olduğu gibi kalmadı, değişti. Daha da değişecek. Değişmeseydi, ben böyle sözleri nasıl bulup çıkarırdım?

Evet çocuklar..."(40)

"Bisiklete binmesini yeni öğreniyordu. Dengesini tutturamadıkça düşüyordu. Dizi, kolları acıyordu düştükçe. Çocuk dizinin ve kollarının acısına aldırılmıyordu; fakat, düşmesine gülen, kendisiyle alay eden çocukların tavırları cesaretini kırıyordu."(41)

(39) Bülent Üzükan, Bu Kitabın Masalı, Ankara, Ekim 1979, s.6.

(40) Özyalçınar, s.35-36.

(41) Fehimoğlu, s.34.

Kalekale baktı babası evde yok, anası ekmeğin başında; koyunları ağıla katıverip koştı. Çıktı direksiyonun başına. Boncukları sallanıyordu kamyonun."(42)

"Es geschah in einem fernen Land. Dort lebten einmal vor vielen Jahren ein König und Königin. Beide wünschten sich nichts sehnlicher als ein Kind."(43)

"Eine Standtmaus hatte die Einladung eines Verwandten angenommen. Es handelte sich um einen Vetter zweiten Grades, der auf dem Land geboren und aufgewachsen war. Da hatte er sicherlich keine Ahnung, wie gut es sich in einer Stadt leben lässt."(44)

"Es war ein herrlicher Sommer. Das Korn stand gelbs, der Hafer grün, das Heu war unten auf der Wiese in Schobern aufgestellt, und dazwischen stolzierte der Storch auf seinen langen, roten Beinen einher."(45)

Örneklerden görüldüğü üzere her iki türün başlama şekli çok farklıdır. Birinde olmayacak şeylerden bahsediliyor. Örneğin: Develerin tellal olması, çocuğun babasının

(42) Fehimoğlu, s.42.

(43) Gesamtherstellung, s.37.

(44) Gesamtherstellung, s.49.

(45) Gesemtherstellung, s.93.

beşiğini sallaması, pirelerin berber olması gibi. Ama diğesinde gayet normal olaylardan bahsediliyor. Her şey gerçekte olduğu gibi.

Bu da olaylara karşı, masala karşı bir güven sağlıyor. Olaya gerçeklik kazandırıyor.

f) Halk masalında konuşmalarla karışık düz bir anlatımın olmasına karşın, sanat masalında yazar masalı arasında durup öğütler veriyor. Bazı düşüncelerin telkinini sağlıyor. Amacı çocukları eğitmek, onlara bazı ahlak kurallarını öğretmek. Örneğin:

"İyilik etmek yüce bir erdemdir. Siz siz olun çocuklar, elinizden gelen iyiliği esirgemenin kimseden"(46)

"Masalcı Baba, mercan kuyruklunun sözünde durmasına çok sevinmiş. Zarf kapalı değilmiş ya, başkalarının mektubu okunmaz ki..."(47)

"Kardeşleri çok olan çocukların birbirlerine yardım olacaklarını, güçlükleri yenebileceklerini düşleyerek yürümüş."(48)

(46) Üzyalçiner, s.24.

(47) Üzyalçiner, s.25.

(48) Üzyalçiner, s.25.

"Mercan kuyruklu verdiği sözü tuttu. Yalan söylemek, sözünde durmamak çok kötü bir alışkanlıktır; önce kendine saygısızlıktır."(49)

"Kardeşler çoğaldıkça yeryüzü güzelleşir. Böylece kötülük dağlarını, dev uğruları yıkıp yokedebilirsiniz. Tek tek ağaçlardan, ormanlar daha güzeldir. Bu gerçeği hiç mi hiç unutmayın çocuklar.

Çocuklar, analarını, babalarını dinlemeli, yemek yemek, uyumak konusunda onları hiç üzmemeli. Tezcene büyümek için yeterince yiyip, çokcana uyumalıdır çocuklar."(50)

"Lieber Freund, dieses Leben ist nichts für mich. Ich verzichte gern auf Käse und Leberpastete, das kannst du mir glauben. Viel lieber will ich friedlich auf meinem Landsitz leben."(51)

"Du hast mich soweit gebracht, dass ich dich verachte, sagte jedoch der Prinz. "Einen ehrlichen Prinzen und seine Geschenke hast du verschmäht, aber um eine, Spielzeugs willen warst du bereit, einen Sauhirten zu küssen."(52)

Halk masalında bu tür öğütler açıkça verilmez. Dinleyen kendi yorumuyla anlatılmak istenen şeyi anlar.

(49) Üzyalçiner, s.30.

(50) Üzyalçiner, s.32-33.

(51) Gesamtherstellung, s.56.

(52) Gesamtherstellung, s.67.

Ama sanat masalında verilmek istenen açıkça çocuğa söyleniyor. Doğru olan da budur bence, verilmek istenen açıkça verilmelidir.

g) Bitiş şekilleri. Halk masallarının başlangıcı gibi sonu da tekerleme gibi sözlerle biter. Ama sanat masallarında ya bir öğüt veren ya açıklayıcı bir paragrafla yada eğer onlar ölmedilerse, bu gün hâlâ yaşıyorlardır (Und wenn sie nicht gestorben sind, dann leben sie noch heute) diye biter. Örneğin:

"Hepsi muratlarına erer. Onlar ermiş muradına, bizde erelim muradımıza..."(53)

"Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düştü dinleyenlerin başına."(54)

"Kızılderililer, Kanada'dan Peru'ya kadar olan topraklarda yaşarlarmış. Kristof Kolomb'un buluşundan sonra, beyazderili Avrupalı'lar, Amerika'ya göçmeye başlamışlar. Ok yaydan başka savunma aracı olmayan Kızılderililere, ateşli silahlarla, tüfek, tabanca ve toplarla saldırmışlar, yurtlarına el koymuşlar. Bu saldırganlık, acı anılarla dolu kovboy masallarını ortaya çıkarmış. Kovboyculuğun özenilecek bir yanı yokmuş."(55)

(53) Üzyalçiner, s.62.

(54) Kemal Demiray, Türkçe Çocuk Edebiyatı, 14. Basım, M.E.B., İstanbul, 1973, s.141.

(55) Fehimoğlu, s.33.

"Hayatta seyirci kalmak kötüdür oğlum. Hayatın iyi, uslu bir seyircisi olmaktansa, hayatın içinde başarısız bir adam olmak bin kere daha iyidir. İyi bir boks seyircisi olmaktansa, kötü bir boksör olmayı göze almak daha iyidir oğlum..."

Çocuk kendisine gülen çocukları düşünüyordu.

"O çocuklar seni korkutmasın oğlum" dedi baba"(56).

"Bu yıldız çam ağacının hayatında görüp göreceği ilk ve son taç olmuş, nihayet hepsi bitmiş, ağaç da bitmiş, masal da! Zaten ister hayat, ister masal olsun, bir gün sona ermeyen ne var ki!"(57)

"Demekki çocuklar, insan değerli ve dürüst olursa delik de olsa zarar etmez, eninde sonunda gerçek değerini anlayan çıkar, ben buna inanıyorum diye masalını bitirdi gümüş lira."(58)

"Güçlüler, güçsüzlere; varlıklılar yoksullara yardım etmelidir. Yoksa onların başına gelen darlık, kendi başlarına da gelebilir."(59)

Sanat masallarının bitişinde yazar kalem ustalığını göstererek öğüt verici, ya da açıklayıcı bilgiler

(56) Fehimoğlu, s.41.

(57) Cangara, s.71.

(58) Cangara, s.76.

(59) Karabıyık, s.9.

vermektedir çocuklara. Amacı tabii ki çocukları eğitmek, bazı düşünceleri onlara adapte etmek. Çünkü çocuklukta öğrenilen bazı şeyler tüm hayat boyunca devam eder. Bunu bilen yazarlar masalı güzel bir biçimde bitirirler.

Halk masalı ile sanat masalının benzeyen ve ayrılan yanlarını açıkladıktan sonra şu sunuca varabiliriz. Halk masalları anlatmak istediklerini dolaylı bir biçimde anlatır, çocuk kendisi yorum yaparak, masalı irdeleyerek anlar ana fikri.

Ama sanat masalları, gerek başlama, gerekse konu, zamanlama, anlatım tarzı, sosyal düzey, ortaya çıkış yeri, bitiş şekliyle halk masalından apayrı bir statüde, ondan daha yararlı, vereceğini açıkça, direkt olarak veren, eğitim, sanat ve öğretici yönü ağır basan çocuklarımıza yararının tartışılmayacağı bir masal türüdür.

Bize göre sanat masalı halk masalından çok farklıdır. İşleyiş, yapı yönünden, eğiticiliği ve olayı, ana fikri direkt verme yönünden çok üstündür.

Zaten çocuğa her şey açıkça anlatılmalıdır. Çocuğun henüz çok fazla gelişmemiş olan zekası halk masalındaki gizemi, verilmek isteneni bulup çıkarmada belki de güçlük çekecektir. Belki değil, kesin. Ama sanat masalında bu açıkça belirtiliyor. Belki bazıları

sanat masalının açıklığını, çocuğa hazırca sunulan, kafasını yormadan, çaba harcamadan kazanılan bir ana fikir gibi sanırlar ama bizce bu masalda açıkça anlatılan fikrin sonuçta pekiştirilmesi ve hatta hatta çocuğun kendini kontrol etmesini sağlayıcı bir şeydir. Çocuk masalı anlamıştır çünkü olaylar çok açıktır, ama sonunu okuyunca kendisinin doğru ana fikir çıkarıp çıkaramadığını kontrol edebilir.

Bizce sonuca ulaşmak için bundan daha güzel bir yol olamaz.

1.4. Eğitim Açısından Çocuk ve Masal

Masalın çocuğa yararı ve zararı uzun yıllar tartışma konusu olmuştur. Masalın, hayal ve duygu gücünü artırıcı, geliştirici niteliği 18. yüzyılın Boileau, J.J. Rosseau gibi "akılcı" düşünürleri tarafından korkuyla karşılanmış, çocuğu gerçek hayattan uzaklaştıracığından kuşkulandırmıştı.

Masala karşı çeşitli görüşler ortaya atılmıştı. Örneğin J.J. Rosseau kızına masal okumasını yasaklamıştı. Masala karşı çıkanlar şunu savunuyordu:

"Masallar çocukları hayatın gerçeklerinden uzaklaştırır, yanlış inançlara sürükler, doğru

ve mantıklı düşünme alışkanlığının gelişmesini engeller."(60)

"Kimi eğitimciler masalların ahlâki yönleri ve etkileri üzerinde çekimser yada karamsardırlar. Bazı masalların çocuklara anlatılıp anlatılmayacağı bir tartışma konusudur. Yine devli, perili, cadılı masallar için de çekingen davrananlar vardır. Ayrıca kimi masallardaki ahlak anlayışı bugünkü toplumun ahlak anlayışına ters düşebilir. Çünkü masallar çeşitli devirlerde yaşamış ve çeşitli anlayıştaki kişilerce zamana kadar gelmiştir. Masalları sakıncalı bulanların üzerinde durdukları başlıca noktalar bunlardır."(61)

Oysa bu görüşlere karşı çıkan bir çok eğitimci ve yazar bulunmaktadır. Masalın olumlu yönlerini savunarak düşüncelerini şöyle dile getiriyorlar.

"Çocukta ana dilin kavranmasına, gelişmesine; hayal gücünün zenginleşmesine, büyük bir yardımcı olan masal, aynı zamanda çeşitli yararlar sağlayan bir sanat ve eğitim-öğretim aracıdır. Henüz okuma yazma bilmeyen okul öncesi çağındaki yavruların başlıca fikir ve duygu besinini masallar teşkil eder. Masallar sayesinde ki çocuk ana dilinin kelimelerini, kullanma

(60) Oğuzkan, s.31.

(61) Kemal Demiray, Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi, İnkilap ve Aka Yayınevi, İstanbul 1961, s.104.

yollarını, halk dilinde yaşayan canlı söz cevherlerini kolaylıkla kavramaya ve bir gün, doğrudan doğruya okuyabilmek üzere, okuma isteğini duymaya başlar. Çocuk, masal sayesinde insan tiplerini ve çeşitli karakterleri de tanır."(62)

Enver Naci Gökşen şu görüştedir:

"Oysaki böyle bir düşüncenin gerçekte hiç bir ilişkisi yoktur. Masallar çocukları gerçek hayattan uzaklaştırmazlar. Çünkü çocuk bir masaldaki olayların olağanüstülüklerini hayaliliklerini sezemeyecek kadar anlayışsız değildir. Masallardaki olağanüstülüklerin çocuğa hiç bir zararı yoktur. Çocuk bu olayların gerçek olmadıklarını -tıpkı büyükler gibi- bile bile dinler ya da okur, heyecanlanır, ürperir, güler... Çocuğun gerçekte hayali birbirine karıştırarak yaşadığı "masal çağı"nda masal, onun en yakın dostudur; o yaşlardaki psikolojisine en uygun sanattır. Çocuk gözlemlerini, okuduğu ya da dinlediği bir masalın izlenimlerine bağlayarak yaşar, duyar; hatta onlara benzer yeni yeni serüvenler yaratır. Eğer atalarımız ve halk; masal denilen şeyi yaratmış, tanımış olmasaydı, çocukların fikri gelişmelerinde ya bir eksiklik olur, ya da ilk, eski topluluktan armağan kalan masallar yerine çocukların yarattıkları bir masal dünyası bulunurdu.

(62) Enver Naci Gökşen, Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, Okat Yayınevi, İstanbul, 1966, s.54.

Masal, çocuğun yaşadığı iç dünyayı en iyi yansıtan bir araç olduğu için küçüklerin zevkini okşar. Daha açıkçası, çocuk nasıl tabiatın emrinde ise masal da öylesine çocuğun emrindedir, yanındadır, içindedir ve onun malıdır. Masal, çocuk için bir alışkanlık değil, ihtiyaçtır. Yalnız başına ana dilin gelişmesine yaptığı hizmet ya da dinleme-anlatma yolu yordamı sağlaması başlı başına bir kazanç sayılır."(63)

Yazar Kemal Demiray'ın görüşleri ise şöyle:

"Bugün, uluslar arasındaki savaşlarda milyonlarca insan ölmektedir. Böyle olduğuna göre devlerin, ejderhaların insanları öldürmeleri, ya da onların öldürülmeleri yaşama aykırı değildir. Ancak çocuklara verilecek masalarda sakıncalı görülecek telkinler, açık saçık kısımlar varsa bunlar atılabilir ve çocuklara uygun bir metin hazırlanabilir. Ama bugün bütün dünya çocuklarının zevkle okudukları ya da dinledikleri Küçük Kar Beyazı, Külkedisi, Beremen Mızıkacıları gibi yüzlerce masalda iyilik, alçakgönüllülük telkini vardır. Bu çeşit masallar yıkıcı değil, yapıcıdır. Masalarda vahşet ve tehlike olabilir ama abartılı değildir. Gerçek yaşam bu hayal dünyası kadar tehlikeli ve zalim değil mi? Masalların başka bir olumlu yönü de insanların daima güçlüklerin üstesinden gelmeleridir. Sözgelisi Hansel ile Gretel masalında üvey analarından sevgi görmeyen

Hansel uzun süre kızkardeşini korur, Gretel ise kardeşi tehlikeye düşüp de yardıma gerek sinme duyunca onun imdadına koşar. Cadının elinden kurtulur kurtulmaz onun evinden aldıkları paralarla, üvey ana kendilerine karşı kötü davranmış olduğu halde, yine evlerine, sevgi ocağına dönerler. Getirdikleri servetle de üvey anaların kötü davranışlarından kurtulur, mutluluğa kavuşurlar."(64)

A. Ferhan Oğuzkan'ın Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı adlı eserinde konuya şöyle yaklaşmış.

"Örneğin Anatole France, (1844-1924) "insanı hayvandan ayıran tebessümden ziyade hayaldir. İnsanın hayvana üstünlüğünü de sağlayan hayaldir." sözleriyle çocuklara yalnız öğretici nitelikte kitaplar verilmesini isteyenler karşısında yer almıştır. 1952 yılında UNESCO tarafından Paris'te düzenlenen Çocuk Kitapları Sergisi dolayısıyla düşüncelerine başvurulmuş George Duhamel (1884-1966) ve André Maurois (1885-1969) da "çocukların olağanüstü olayları anlatan masallara ihtiyaç duyduklarını, yaşları bakımından küçük çocukların adeta masal çağını yaşadıklarını, (çocuklara) masal verilmese bile onların bunu yaratacaklarını" söylemişlerdir.

"Çocuklara Hangi Kitapları Okutmalı?" sorusuna cevap verirken düşüncelerini daha kesin biçimde

açıklama fırsatını bulan André Maurois masallarla ilgili olarak şöyle demiştir:

"Masallar, isterse peri masalları olsun, çocukların daima zevkle okuyacağı şeylerdir.

Bir çok kimseler, ilim ve fennin hakim olduğu bir asırda doğan çocukların artık masallarla ilgilenmeyeceklerini iddia ediyorlar. Halbuki masal dünyası çocuğun reel dünyasıdır. Sihirbazlar, periler, cadılar, bütün bunlar onun etrafında yaşamaktadır. Anası, bir tek kelimesi ile ona yiyecekler ve oyuncaklar yaratıveren bir peri değil midir? İstedığımızı kolayca yaptırmak için kullandığımız şu sihirli "lütfen" kelimesi "Açıl sofram açıl" formülünden farklı mıdır? İntikam gününü bekleyen Külkedisi binlerce ailenin içinde bugün dahi mevcut değil midir?

Hayır, masalların hiç bir vakit modası geçmez. Ve küçük adam zayıf bir mahluk kaldığı müddetçe bu böyle sürüp gidecektir.

Çocuk edebiyatı alanındaki çalışmalarıyla da tanınan ünlü eğitimcilerimizden, İ. Alaettin Gövsa (1889-1949) nın vaktiyle çocukların masal ihtiyacı üzerine yazmış olduğu şu satırlar hâlâ geçerliliğini korumaktadır:

"Bir çocuk hiç bir zaman bir karga veya tilkinin gerçekten konuşacağına inanmaz. Fakat böyle olağanüstülüklere ihtiyacı vardır. Nitekim kendi bebeklerine; birer kişilik yakıştıran, onlarla konuşan ve her türlü sahneler düzenleyen bir yavru, yarattığı olaylara inanmış değildir. Yanlış kanılar, boş inançlar, yanlış fikirler çocuklarda çevrelerindeki yetişkin insanları taklit ederek, onlardan geçerek meydana gelebilir

ki, asıl bunlardan çekinmek gerekir. Yoksa hayalin gıdası olan eserlerden değil.

Peri hikayeleri, dev masalları, garip şeylere karışan, türlü serüvenler ve olağanüstülükler yapan padişah ve şehzade masalları, hayvanlara mal edilen veya onlara ortak olan olaylar ve serüvenler çocukların en çok aradıkları konulardır."(65)

Bir başka eğitimci yazarımız, S. Esat Siyavuşgil de masal ile çocuk ruhu ve mantığı arasındaki ilişkiyi şöyle belirtmektedir:

"Çocuk ruhunda, gerçek âlemi hayalle zenginleştiren ve muhayyilenin dünyasında gerçekliğin denetimine tabi tutan bu sezgiyi (görüyü), aynı zamanda çocuk masallarına borçluyuz. Masallar, çocuk mantığımızın yapısına uygun öyle bir imkân dünyası yaratırlar ki, olağanüstü'ne olan eğilimimiz, güce, üstünlüğe karşı duyduğumuz özlem, bu âlemde tatmin edilir. Ülke ülke dolaşan en zor durumlardan gücü ve zekası sayesinde kurtulan, canlı cansız bütün varlıkları kendine bağlayan peri masallarının kahramanı, çocuğun ta kendisi olur. Masalın bütün dekoruna çocuğun beniğinçi, animist ve simgeci ruhu sinmiştir. İlk oyuncağı yarattığı gibi, ilk masalı da yine çocuk anlatmış olsa gerektir. Biz büyükler, Perrault'lar, Andersen'ler masalı çocuklardan öğrenmişizdir."

(65) Oğuzkan, s.31-32.

Bugün, masalın çocuklarda hayal ve duygu gücünü artırdığı ve zenginleştirdiği, anadilinin kavranması ve geliştirilmesinde büyük payı bulunduğu görüşünde birçok eğitimci ve düşünür birleşmektedir. Okul öncesi çağındaki çocukları öğrenmeye hazırlayan, başka bir deyişle okul öğrenimine hazır duruma getiren araçlardan biri, onlara anlatılan masallar veya masalımsı hikayelerdir. Dinleme alışkanlığının kazanılmasında da masalın ayrı bir rolü vardır.

Aynı şekilde Alman Edebiyatı'nda da buna benzer görüşler vardır. Örneğin, Renate Steinchen'in "Märcheneine Bestandsaufnahme" adlı eserindeki Herder'in görüşü şöyledir.

"Kendisine hiç bir zaman masal anlatılmamış olan bir çocuğun duygu dünyasında, ileriki yıllarda artık asla doldurulamayacak, inşa edilemeyecek boş bir alan kalır.

(EinKind, dem Märchen niemals, erzählt worden sind, wird ein Stück Feld in seinem Gemüt behalten, das in späteren Jahren nicht mehr bebaut werden kann.)(66)

Yine bu eserde;

"Masalın algılanması çocuklara irreal, hayali, sonsuz, ama kutsal bir dünyaya dalma

(66) Steinchen, s.130.

olanağı sağlar. Bu olanaklar çocuk terapisinde, tedavisinde kullanılır." (Die Märchenrezeption ermöglicht Kindern das Eintauchen in eine irreale, phantastische, letztendlich aber doch heile Welt. Diese Möglichkeiten machen sich insbesondere Kindertherapeuten zunutze.)(67)

denmektedir.

"Yalnız masalın çocuğa verilmiş dozu iyi ayarlanmalı, yani sınırlandırılmalı. Bir defada çok miktarda değil, aksine bu tatlı gıdadan yavaş yavaş ve sürekli olarak lokma lokma verilmelidir." (Einschränkungen nimmt er hinsichtlich der Dosisierung vor: Man sollte den Kindern nicht zuviel auf einmal, sondern nach und nach immer einen Brocken dieser süßen Speise geben.) (68)

Karl Ernst Maier'in "Jugendliteratur" adlı eserinde çocuk için masalın önemi konusunda şunlar gözümüze çarpıyor:

"Masalı yaşamak dünyayı yaşamak demektir. Masal, insanın varoluşunun, mevcudiyetinin önemli unsurlarını ve temel durumunu aksettirdiği için dünyayı içeren bir manzumedir. Başarı ve mutluluğa, düzen ve adalete, sevgi ve birliğe, kıskançlığa, açgözlülüğe ve kötülüğe karışmaya,

(67) Steinchen, s.144.

(68) Steinchen, s.141.

dünyevi güçlerle doğüstü güçlerin uzlaşmasına duyulan özlem, istek; konuların hepsi insanın dünya deneyimlerine, tecrübelerine, genelde insanlık psikolojisinin temeline uyar."

(Märchenerleben ist Welterleben. Das Märchen ist "welthaltige Dichtung", weil es wesentliche Elemente und Grundzustände des menschlichen Seins widerspiegelt. Der Wunsch nach Glück und Erfolg, nach Ordnung und Gerechtigkeit, nach Liebe und Gemeinsamkeit, die Verstrickung in Neid, Habgier und Bosheit, die Auseinandersetzung mit irdischen und überirdischen Mächten, guten wie bösen: das alles sind Themen, die der ursprünglichen Welterfahrung des Menschen, der allgemeinen Grundkonzeption menschlicher Psyche entsprechen.)"(69)

Masal varoluşu açıklamakla aynı zamanda kişinin gelişimine yardımcı olur. Masalın tedavi edici ve yol gösterici gücü Bruno Bettelheim'in "Kinder brauchen Märchen" adlı eserinde birkez daha ortaya çıkmıştır:

Gelişimin psikolojik sorunları çok çeşitlidir. Çocuk narkislik döneminin hayal kırıklığını, odipal ikilemi zıtlığı, ve kardeş rekabetinin üstesinden gelmelidir. O çocuksu bağımlılığını çözmeli, halletmeli, ve kendine güveni, izzet- nefsi, kendini değerlendirme hissini ve ahlaki sorumluluk şuurunu kazanmalıdır. Bu soruların üstesinden gelmek için, kendi benliğinde neler

(69) Maier, s.81.

olup bittiğini anlamalı, bununla bilincinin dışında olup bitenlerin üstesinden gelmelidir. Bu anlamda masalların ölçülemeyecek kadar değeri vardır, çünkü masallar çocuğun hayal gücüne çocuğun kendisinin hiçbir zaman başaramayacağı yeni boyutlar getirir. Masal geleceğeyöneliktir ve çocuğa bilinçli ya da bilinçsiz kendi çocuksu bağımlılık isteklerini aşmayı ve mutlu bağımsız bir yaşama ulaşmayı öğretir."

(Durch Existenzerhellung vermittelt das Märchen gleichzeitig Existenzhilfe und Unterstützung der Personenentwicklung. Neuerdings wurde die thereapeutische und orientierende Kraft des Märchens wieder von Bruno Bettelheim in "Kinder brauchen Märchen" herausgestellt. Daheisst es: "Die psychologischen Probleme des Heranwachsens sind vielfältig. Das Kind muss narzisstische Enttäuschungen, das ödipale Dilemma und Geschwisterrivalitäten überwinden, es muss sich aus kindlichen Abhängigkeiten lösen und Selbstbewusstsein, Selbstwertgefühl und moralisches Pflichtbewusstsein erwerben. Um diese Probleme zu meistern, muss es verstehen, was in seinem Bewusstsein vorgeht, damit es auch mit dem zurechtkommt, was sich in seinem Unbewussten abspielt. In dieser Hinsicht haben die Märchen einen unschätzbaren Wert, weil sie der Phantasie des Kindes neue Dimensionen eröffnen, die es selbst nicht erschliessen könnte..."

Das Märchen ist auf die Zukunft gerichtet und leitet das Kind bewusst oder unbewusst dazu, seine infantilen Abhängigkeitswünsche

zu überwinden und ein befriedigenderes, unabhängiges Leben zu erringen.)(70)

Anlama ve öğrenmenin kazanılmasıyla sıkı ilişki içinde olan masalın, Masal dinleyicisi, özellikle de huy ve hayal dünyasına şeklen etkisi vardır.

"Çocuk masalları anlatılmalıdır ki, onun saf, temiz ve yumuşak ışığında kalplerin gücü ve ilk düşünceler, duygular uyaşın, gelişsin, yetişsin."

Bu, masalla canlandırılan ve zenginleştirilen sosyal duyguların kımıldanışıdır. Masal kahramanının özellikle masal çocuğunun sıhhatı ve acıları, saf kişilerin temiz kaplılığı, kötü kişilerin hilekarlığı, iyilerin başarısı ve ödüllendirilmesi, kötülerin başarısızlığı ve cezalandırılması sevinçlerin ve acıların, endişenin, memnuniyetin, sempatinin ve antipatinin kazanılması masal aracılığıyla oluşur.

Masal dünyasının özelliği, orijinalliği sadece hayal dünyasının gözleriyle görülebilir.

(In enger Verbindung mit dem Gewinn von Einsichten und Erfahrungen steht der formale Einfluss auf den Märchenhörer, vor allem auf Gemüt und Phantasie. Über den Zusammenhang von Märchen und Gemüt sağıt Wilhelm Grimm: "Kindermärchen werden erzählt, damit in ihrem

(70) Maier, s.82-83.

reinen und milden Licht die ersten Gedanken und Kräfte des Herzens aufwachen und wachsen." Es sind besonders soziale Gefühlsregungen, die durch das Märchen angeregt und belichert werden. Das Wohl und Wehe des Helden, vor allem des Märchenkindes, die Treuherzigkeit der Lichten und die Arglist der dunklen Gestalten, die Belohnung und der Erfolg der einen und die Bestrafung und der Misserfolg der anderen stiften Mitfreuen und Mitleiden, Sorge und Genugtuung, Sympathie und Antipathie.

Die Eigenart der Märchenwelt kann nur mit den Augen der Phantasie geschaut werden.)(71)

Masalın edebi gelişmeye etki ettiği açıkça görülmektedir. Çocuk okuma yazma bilmeden dinlediği masalları kendisi bizzat okumak için daha çok çaba gösterip okumayı söker. Masallar aracılığıyla düzgün cümle kurmayı ana dilini daha güzel kullanmayı öğrenir.

Karl Ernst Maier'in "Jugendliteratur" adlı eserinde:

"Masal ile karşılaşma çoğu çocuğu edebi yaşamın ilk aşamasına götürür. Anlatma ve dinleme temelde edebi iletişimi sağlamaktadır, ona hizmet etmektedir."(Bei vielen Kindern führt die Begegnung mit dem Marchen zu einem

(71) Maier, s.84-85.

ersten Höhepunkt literarischen Erlebens. Erzählen und Zuhören bedinen sich also der ursprünglichen Weise literarischer Kommunikation.)(72)

Bu konuda görüşlerimizi şöylece özetleyebiliriz.

Masalın zararlı yönlerinden çok, yararlı yönleri sayılamayacak kadar fazladır. Çocuğun gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Yararlarını şöyle sıralayabiliriz:

a) Masal, çocuğa dinleme, anlama, dinleyerek anlamâ, anlatma yeteneğini kazandırır. Çocuk gürültü ederse masalı duyup anlayamaz. Öyleyse önce dinlemeyi öğrenir. Dinlemeden sonra anlama gelir. Yani dinleyerek anlama. (Hörverständnis). Daha sonra çocuk öğrendiğini başkalarına, arkadaşlarına, kardeşlerine anlatır. Bu da anlatma yeteneğini geliştirir. Daha çok masal öğrenip, daha çok anlatma isteği duyar. Bu da çocuğu araştırmacılığa yöneltir. Çevresindekilerden sürekli yeni masallar öğrenmeye çalışır.

Bu konuyu çocuk eğitimi ile karşılaştırabiliriz. Eğitimde de önce dinleme öğretilir. Dinleme-öğrenme-öğretme. Üçü birbiriyle bağıntılıdır. Yani masallar çocuk eğitime hizmet etmektedir.

(72) Maier, s.86-87.

b) Masal, çocuğa tarih bilinci aşılar. Tarihi bilgiler verir. Çocuk çoğu şeyleri masallardaki tarih açıklamalarından öğrenir. Örneğin:

"Çin imparatorunun kızı, güzeller güzeli prensese bu haberi dadısı ulaştırmış. Nazlı prensesin buna sevineceğini sanmış ama nerde. Güzeller güzeli prensesin o yumuk, o çeçik gözlerinden inci taneleri gibi yaşlar dökülmeye başlamış...

- Ben ağlamayayım da kimler ağlasın, demiş prenses siz beni altın kakmalı yüksek kubbeli sarayınızdan atıp kıl çadırlarda yaşamaya gönderiyorsunuz. Binbir çeşit çiçeğin açtığı gölgeli bahçelerinizden kovup bozkır güneşinin altında at sırtında yaşamamı istiyorsunuz. İpek giysilerini, kuş tüyü döşeklerini, gümüş çubuklarla altın kaplarla yediğin yemekleri unut artık diyorsunuz. Ben ağlamayayım da kimler ağlasın."(73)

"Saltanat arabası gide gide sınıra varmış. Hakanla atlıları prensesi büyük saygıyla karşılamışlar. Prensesi önceden hazırlanmış bir tahtirevana bindirerek yola düzölmüşler. Prensese, deve sırtındaki tahtirevanında çevresinde at oynatan kılıçlı, başları ak kuzu derisinden kalpaklı kara yağız yiğitlerle ırmaklar, dağlar, tepeler aşmış. Sonunda Türk illerine varmışlar. Atlılar daha uzaktan belirince hakanın dönüşünü muştulayan davullar vurulmaya başlamış obada.

Deve yemyeşil yaylaya serpilmiş irili ufaklı çadırlar içinde bir büyük çadırın önünde durmuş. Bu hakanın otağıymış. Deriden yapılmış bu kubbeli çadırı bir çeşit yazlık saray olarak kullanırmış hakan.

Şölen sofrası kurulmuş. Kazan kazan pilavlar pişirilmiş. Kımızlar içilmiş. Ozanlar gelip kopuz çalmışlar, şiir söylemişler. Kara yağız yiğitler at üstünde türlü oyunlar, gösteriler yapmışlar."(74)

Burada çocuk eskiden Türklerin nerede, nasıl yaşadıklarını, Çinlilerin nasıl bir yaşam sürdüklerini öğrenir. Çinlilerin çekik gözlü olduğunu, lüks içinde yaşadığını, gümüş çubuklarla yemek yediğini, ipek giysiler giydiğini öğrenir.

Türklerin ise bozkırlarda, çadırlarla, at üstünde yaşadığını, kımız denilen içkiyi içtiklerini, kopuz çaldıklarını öğrenir.

Yine Sadık Fehimoğlu'nun "Kovboyculuk Oyunu" adlı masalından Kızılderililer hakkında bilgiler öğrenilir.

"Kızılderililer, Kanada'dan Peru'ya kadar olan topraklarda yaşarlarmış. Kristof Kolomb'un buluşundan sonra, beyazderili Avrupa'lılar

(74) Özyalçın, s.11.

Amerika'ya göç etmeye başlamışlar. Ok yaydan başka savunma aracı olmayan Kızılderililere, ateşli silahlarla, tüfek, tabanca ve toplarla saldırmışlar, yurtlarına el koymuşlar."(75)

Burada da Kızılderililerin nerede yaşadığını, hangi tür silahlar kullandıklarını, Amerika'nın Kristof Kolomb tarafından keşfedildiğini, Avrupalı'ların oraya göç ettiğini öğrenir çocuk.

c) Masal çocuğa eski zamanlardaki halkın sosyal yaşam düzeyini ve eğitim düzeyini öğretir.

Yukarda verilen örneklerden çocuk örneğin Türk halkının sosyal yaşamını öğrenir. Türkler kıl çadırlarda yaşar, hepsi at sırtında günlerini geçirir, askerdir, eğlenir, kımız içilir, kopuz çalınır, şiirler okunur, kara yağız yiğitler eğlenmek ve eğlendirmek için at sırtında gösteriler yaparlar.

O zamanlarda eğitim bir okul eğitimi değil, savaşçılık öğretilen bir eğitimidir. Ata binmek, kılıç kullanmak, iyi dövüşmek öğretilirdi.

Çocuk bunları masal aracılığıyla öğrenir, algılar.

(75) Fehimoğlu, s.33.

d) Masallar çocuğa kıyaslama yeteneğini geliştirme yolunu sağlar.

Çocuk o zamanki yaşamla şimdiki yaşamı kıyaslar. Eskiden kıl çadırdaki otururmuş ataları, ama şimdi bahçeli evlerde, apartmanlarda oturuluyor. Bozkırdaki deriden yapılma yazlık saray, şimdinin deniz kenarlarında yaptırılan muhteşem yazlıklardan çok farklı.

Kımız yerine bugün şarap, rakı, votka, şampanya ve türlü içecekler içiliyor. Düğünlerde bugün kopuz çalınıp, şiirler okunmuyor, orkestra oluyor, herkes dans ediyor eğleniyor.

Veya Kızılderililer artık geçmişte yaşadıkları gibi değil. Daha modern ve yerleşik yaşamaktadırlar.

Artık padişahlar yok günümüzde, vezirler yok. Kılıç kullanılmıyor, savaşta ata binilmiyor, hepsi modernleşti. Uçaklar, bombalar kullanılıyor günümüzde.

Çocuk hep bunları kıyaslar. Eski ile yeniye karşılaştırır ve bir yorum yapar.

Etkilenme ve tepkime olayı ortaya çıkar. Eskilere karşı bir tepki gösterir. "Bugün yaşam böyle değil, daha iyi veya kötü" diyebilir çocuk.

e) Masalların eğlendirici yönü de göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Çocuk masallarla eğlenir, onun gerçek besini odur o çağlarda. Yerine göre güler, kahkahalar atar. Alay eder yerine göre. Yedi başlı devlere, onları yenen kahramanlara kahkahalarla güler. Bu da masalın eğlendirici yönüdür.

f) Bir de masalda ahlaki eğitim vardır. Çocuk çoğu ahlak kurallarını masallarla öğrenir. Masallardaki telkinler çocuğu eğitir.

. Örneğin: "Arılar Kraliçesi" adlı masaldan, bir ağacı yakarken bir ormanın yok olup gideceğini, bunun da iyi birşey olmadığını öğrenir çocuk.

"- Yook! Olmaz yapmayın. Yazık. Bir parmak bal için koskoca bir aile yuvası yıkılır mı? Hem de o ağacı yakarsak bu ormanı da yakarız. Hem ormana hem arılara yazık olacak."(76)

Veya "Kırmızı Başlıklı Kız" masalında anne ve babanın sözünden çıkmama, çıkıldığı an kötü şeyler olacağı telkininde bulunuyor.

Ya da Pertev Naili Boratav'ın "Çan-Kuşu Çor-Kuşu" adlı masalından yalan söylemenin kötü bir davranış

(76) Karabıyık, s.51.

olduğunu, kötülük edenlerin er geç cezasını bulacağı fikri öğreniliyor.

"Die Landmaus und die Stadtmaus" masalında korku içinde lüks bir hayat yaşamaktansa, mütevazı ama korkusuzca bir yaşam sürmenin daha iyi olduğu vurgulanıyor.

"Das hässliche Entlein" masalında dış görünüşe önem verilmemesi vurgulanıyor. İnsanların dış görünüşüyle değerlendirilmemesi anlatılmak isteniyor.

Bir de bu bölümde anlatıcının rolü göze çarpıyor. Masal anlatan kişinin masalda vurgulanmak istenilen fikri güzelce, açıkça anlatması gerekiyor ki, masal amacına ulaşsın.

Monoton bir şekilde değil de daha aktif, yerine göre masalı kesip, öğüt verici şeyler söylemesi gerekiyor. Veya masalın sonunda buna benzer şeyler yapması gerekiyor.

Tüm bu özelliklerden sonra sanat masalının bir çok olumlu yönünün bulunduğu, çocukların psikolojik gelişmesinde önemli bir yer tuttuğu ve masalın vazgeçilemeyecek bir unsur olduğu bir kez daha gözler önüne seriliyor.

Öyleyse, daha çok masallar anlatılsın, daha çok masallar yazılsın.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALMANYA'DA VE TÜRKİYE'DE SANAT MASALI

2.1. Almanya'da Sanat Masalı

Federal Almanya'da ilk kez Romantik (1790-1830) devirde karşılaştığımız sanat masalları günümüzde de güncelliğini hâlâ korumaktadır. Sevilerek okunmakta, her geçen gün bunlara yenileri eklenmektedir.

Romantik devrin başlangıcında masallar henüz halkın hafızasındaydı. Halk arasında söylenir, anlatılırdı. Ama henüz yazıya aktarılmamıştı.

Halk arasında söylenen masalları ilk kez derleyip, aynen yazıya aktaran Grimm Kardeşler'dir. Jacob Grimm (1781-1863) ve Wilhelm Grimm (1786-1859) halk masallarının

büyük ölçüde ilgi görmesinden sonra kendileri de masal yazmaya başlamışlardır. Bu masallarda kendi edebi kişiliklerini, kalem ustalıklarını ortaya koymuşlardır. Amaçları halk sanatını canlı tutmak, yeniden keşfetmek, yeni ilişkiler içine sokmak, çocukları masallar yoluyla eğitmek, çağdaş düzeye çıkarmaktı(77).

"- Yook! Olmaz yapmayın. Yazık. Bir parmak bal için koskoca bir aile yuvası yakılır mı? Hem de o ağacı yakarsak bu ormanı da yakarız. Hem ormana, hem arılara yazık olacak."(78)

Burada görüldüğü gibi Grimm Kardeşler, masalı bir eğitim aracı olarak kullanmıştır. Çıkar uğruna bir aileyi yıkmanın ne kadar acı sonuçları olacağını, bir ülkenin zenginlik kaynaklarından biri olan ormanın aynı nedenle yakılmaması gerektiğini vurgulayarak çocukları eğitiyorlar.

Grimm Kardeşler'in masalları bugün de bütün dünya ülkelerinde sevilerek okunmakta ve güncelliğini korumaktadır. Bunlardan bazılarının isimlerini şöyle sıralayabiliriz:

(77) Steinchen, s.139.

(78) Karabıyk, s.50.

"Kırmızı Başlıklı Kız, Balıkçı ile Karısı, Orman Perileri, Kurbağa Prens, Üç Hazine, Hânsel ve Gretel, Yüzyıl Uyuyan Prenses, Altı Kuğu Kuşu, Külkedisi, Oniki Prenses, Pamuk Prenses."

"Kırmızı Başlıklı Kız" adlı masalda, anne sözü dinlememenin sonucu, "Balıkçı ile Karısı"nda aç gözlü olmanın zararı, "Hânsel ve Gretel"de kötülerin ergeç cezasını çekeceği, "Külkedisi"nde üvey annenin davranışları ve iyilerin mutluluğa kavuşmaları anlatılmaktadır.

Masal ve efsanelerin Grimm Kardeşler tarafından derlenmesi, romantik devir yazarlarına tipik, çağdaş bir uğraşı olanağı sunmuştur(79). Onlar da halk sanatını yenilemek, yeniden keşfetmek ve yeni ilişkiler içine sokmak; çocukları eğitmek amacıyla masal yazmaya başlamışlardır. Bu yazarları şöyle sıralayabiliriz.

Ludwig Bechstein (1801-1860), Wilhelm Hauff (1802-1872), Hans Christian Andersen (1805-1875), Theodor Storm (1817-1888), Edward Morike (1804-1875), Adalbert von Chamisso (1781-1838).

Bunlardan başka Hans Watzlik, Wilhelm Matthiessen, Ludwig Tieck (1773-1853), Hermann Hesse (1877-1962),

(79) Steinchen, s.139.

Hofmannsthal (1874-1929), Rilke (1885-1926), Novalis (1772-1801), Arnim (1781-1831), Hoffmann (1776-1822), Fouque (1777-1843) gibi yazarlar da bu alanda eserler vermişlerdir.

Romantik devirde yaşayan ve Grimm Kardeşler'den etkilenen Ludwig Bechstein "Neuen deutschen Märchenbuch" (1845) adlı bir masal kitabı yazmıştır. Bu kitabın büyük bir bölümünü Grimm Kardeşler'in masalları oluşturmuştur.

Yazarın kendi yazdığı bir kaç sanat masalı da bu eserde yer almıştır.

Bechstein'in Grimm Kardeşler'den etkilenmesine karşın Wilhelm Hauff (1802-1827) içinde doğuya özgü mobilyaların, gösterişli elbiselerin, çeşitli yemeklerin ve mükemmel yaşam stilinin anlatıldığı "Binbir Gece Masalları"ndan etkilenmiştir.

"Bunun üzerine hemen yerinden kalktı, beni elimden tuttu, doğru konağın her tarafı, altın ve gümüş ve mücevherat kaplı hamamına götürdü. Gül ve leylak kokan sabunlarla bir güzel yıkadı. Sonra da nadide elmas, pırlanta ve incilerle süslenmiş çok kıymetli bir elbise giydirdi. Hamamdan çıktıktan sonra, üzerinde envai çeşit içkilerin ve dünyada görmediğim yemek ve meyvaların bulunduğu ve büyük bir salonun ortasına

kurulmuş bir sofranın başına geçtik."(80)

Hauff, günlük konuşma dilindeki ifadeleri içeren anlatım şekliyle çocuklara ve aynı zamanda yetişkinlere kendisini sevdirmiştir. Büyük bir inandırıcılıkla saflığı, temiz kaplılığı, günlük yaşamla bağdaştırabilmiş ve aynı şekilde mitolojik unsurları eserlerine katmıştır(81).

"Bu adam, üzerinde kaplan postu bulunan güzel bir arap atına binmişti; koyu kırmızı kayışlarda gümüş çingiraklar sallanıyor, atın başında balıkçıl kuşu tüyünden güzel bir sorguç havalanıyordu. Binici heybetli görünüyor ve elbisesi atının ihtişamına uygun bulunuyordu. Başında ağır sırma işlemeli beyaz bir sarık vardı; cübbesi ve şalvarı al renkte idi. Değerli kabzası olan eğri bir pala yanında asılı duruyordu.

"Çadırın kapısından girdikleri vakit, beş tüccarı sırmalı minderler üzerinde oturur gördüler, siyah esirler onlara yiyecek ve içecek ikram ediyorlardı."(82)

(80) Raif Karadağ, 1001 Gece Masalları, 1. Cilt, II. Baskı, Ak Kitabevi, İstanbul, 1983, s.74.

(81) Steinchen, s.134.

(82) Wilhelm Hauff, Çev: Nejak Akipek, Kervan, M.E.B., İstanbul, 1946, s.3.

Wilhelm Hauff "Kervan" adlı masalında büyü ile leylek haline gelen bir padişahla vezirin başından geçen olayları anlatmaktadır. Masalın sonunda kötülerin cezalandırıldığı, iyiliğin insanları mutluluğa götüreceği fikri vurgulanmıştır.

Almanya dışında sanat masalının savunucusu ve birbirinden güzel eserleriyle masal dünyasının en önemli yazarlarından biri olan Hans Christian Andersen 1805 yılında Danimarka'da doğmuştur. Daha küçükken babasının yaptığı kuklaları oynatırken sınırsız hayal gücüyle ilginç masallar uydurmuş, büyükleri bile şaşırtmıştır. 1835 yılında ilk masalları olan "Sihirli Çakmak, Küçük Claus ve Büyük Claus, Prenses ve Bezelye, Küçük Ida'nın Çiçekleri" adlı masalları yayınlanmıştır. Bunların olağanüstü ilgi görmesi üzerine, bu alanda yapıtlar vermeyi sürdürmüştür.

Andersen, yapıtlarında, halk masallarından, kendi başından geçen ya da tanık olduğu olaylardan esinlenmiş, kendine özgü anlatımıyla insanoğlunun zayıflıklarını ve sorunlarını işlemiştir. Yapıtlarının evrenselliğe ulaşmasının ve çocuklar kadar büyükler tarafından da sevilmesinin en önemli nedeni bu olsa gerek.

Örneğin "Çirkin Ördek Yavrusu" adlı eseri kendi yaşam yolunun mecazi olarak anlatımıdır, çünkü bu

mutsuz ördek doğaüstü güçlerle başarıya ulaşmamış. Onu başarıya götüren şey kendi içinde bulunan yeteneklerdir(83).

Masal yazarlarının kralı olarak tanınan Andersen, eserlerinde, sadece Danimarka'yı değil, İskandinav ülkelerini, karlı, soğuk İslanda'yı, Almanya, İsviçre, İspanya, güzel sanatların ve yeniliklerin şehri olan Paris'i anlatmıştır(84).

Eserlerini, "Sihirli Çakmak, Bülbül, Karlar Kraliçesi, Küçük Çamın Hayatı, Gümüş Lira, Parmak Kız, Mother Elder, Çoban Kızı, Akıllı Can, Çirkin Ördek Yavrusu, İmparatorun Elbiseleri ve Kurşun Asker" olarak sayabiliriz.

"Gümüş Lira" adlı eserinde paranın değerini bilmeden hoyratça kullanılması ve bir ülkenin parasının bir başka ülkede geçerli olmadığı, "Çoban Kızı" ve "Çirkin Ördek Yavrusu"nda dış görünüşe göre insanları değerlendirmenin acı sonucu, "İmparatorun Elbiseleri"nde gösterişe düşkün olma ve sahtekarlığın sonucu fikirleri vurgulamaktadır.

(83) Steinchen, s.134.

(84) Maier, s.74.

Sanat masalı alanında realist yazarlar daha da ileriye gitmişlerdir. Bunlardan Thedor Storm 1848 yılında bir çok vatandaşı gibi "Özgürlük Hareketleri"ne sempati duymuştur. Bu hareketlerin amacı Schleswig-Holstein'in Danimarka'dan bağımsızlığını kazanmaktı. Özgürlük hareketlerinin başarısızlığından sonra ve Danimarka'nın üstünlüğünün yeniden kabul edilmesiyle Storm'un politik yaşamı gerilemeye başlamıştır, ki bunu 1849'da yazdığı "Der kleine Häwermann" adlı eserinde belirtmiştir. Eserlerinde günlük yaşamında açıkça söyleyemediği şeyleri üstü kapalı bir şekilde işlemiştir. Diğer masalları "Bulemanns Haus ve Die Regentrude'dir.

Storm çok az masal yazmasına karşın çok başarılı olmuştur.

"Der kleine Häwermann" gerçek bir çocuk masalıdır.

"Bulemanns Haus" cinli, perili, esrarengiz bir masal, ve "Die Regentrude" doğa mitolojisinin motifleriyle süslü, yetişkinlere hitap eden bir masalıdır(85).

Romantizm ve realizm akımlarının etkisinde kalan Edward Mörike önemli bir lirik yazarı olmasının

(85) Steinchen, s.135.

yanında masal yazarı olarak da tanınır. Masallarında hoş ama, biraz karışık bir mizah görülür. Masallarını Suebya şivesi ile yazmıştır. "Die Historie von der schönen Lau" kendisi tarafından özgürce yaratılmış bir peri masalıdır.

Ama bu ancak 13-14 yaşından büyük çocuklara hitap eden öğretici bir masaldır(86).

Hans Watzlik'in kaynağını halk masallarından alan eserleri vardır. Bu masallar yetişkin çocuklara hitap etmektedir. Romantik bir dille yazılan ve içinde korkunç haramilerin, şeytan figürlerinin bulunduğu masallar ancak 10 yaşından büyük çocuklara tavsiye edilebilir(87).

Wilhelm Matthiessen'in "Das Alte Haus, Die Grüne Schule, Der Bunte Kuckuck" gibi masal kitapları vardır ki, bunlar kolay anlaşılabilir ve çocuğun hayal dünyasına uyan eserlerdir.

Romantik devir yazarlarından Ludwig Tieck (1773-1853) "Volksmärchen von Peter Leberecht, Der Liebeszauber, Der Pokal, Die Elfen" adlı masalları yazmıştır.

(86) Maier, s.73.

(87) Maier, s.73.

"Volksmärchen von Peter Leberecht"i, Aydınlanma Devri'nin hükmeden zihniyetine protesto olarak yazmıştır. Diğer eserlerinde kendi çocukluk anılarını anlatmıştır. Eserlerinde insanın içindeki korkunç boşluğu, dehşetli karışıklığı bazı belli figürlerle doldurmak ve hoş gitmeyen yerleri sanatla süslemek amacını gütmüştür(88).

E.T.A. Hoffmann (1776-1822) "Der goldene Topf" adlı eserinde hayal dünyasıyla realitenin kaynaştığı orijinal bir alem yaratır. Hayal dünyasında yarattığı kişileri kendi çevresindeki hayata yerleştirir. Bu eser Hoffmann'ın kendi hayatından izler taşır(89).

Bir başka romantik yazar Adalbert von Chamisso (1781-1838) "Peter Schlemihls wundersame Geschichte" adlı eserinde kendi dünyasını anlatmıştır. Eserdeki "gölge" kavramı "vatan" olarak "Gölgeyi aramak, vatani aramak" olarak yorumlanmış. Almanya'yı yurt edinen Chamisso yine de anavatanı olan Fransa'nın özlemini duymuş, eserlerinde bu özlemi sık sık belirtmiştir(90).

(88) Jürgen Bieringer, - Eyssen, Das romantische Kunstmärchen in seinem Verhältnis zum Volksmärchen, Dissertation, Berlin, 1953, s.188.

(89) Aytaç, s.241.

(90) Aytaç, s.267.

"... sizin güneşte ve şöyle asil bir istihfaf ile, ehemmiyet bile vermeden yere fırlattığınız o güzel, çok güzel gölgenizi fevkaalede hayret ve takdir ile seyretmek imkanını buldum, şu ayaklarınızın ucundaki muhteşem gölgenizi. Acaba şu gölgenizi bana terk etmeye muvafakat buyurur musunuz?"(91)

"... sonra vakit geçirmeden önümde diz çöktü ve ben onun hayret verici bir maharetle gölgemi başından ayak ucuma kadar yavaşça çayırdan ayırdığını, kaldırıp tomar yaparak devşirdiğini ve nihayet cebine yerleştirdiğini gördüm."(92)

"Fakat sen, dostum, insanlar arasında yaşamak istiyorsan, herşeyden evvel gölgeye, sonra paraya hürmet etmesini öğren. Eğer yalnız kendin için ve içindeki iyi tarafın için yaşamak istiyorsan, o zaman nasihate ihtiyacın yok."(93)

Yukarıda görüldüğü gibi yazar masalda "vatan" anlamına gelen gölgesini sattığını, ama daha sonra pişman olup onu bulmak için yoğun bir çaba içine girdiğini ve bulamadığını açık bir dille anlatıyor. Masalın sonunda bazı öğütlerde bulunuyor. Buradan çıkan sonuç:

(91) A. v. Chamisso ve diğerleri, Çev: S. Alı, Üç Romantik Hikaye, Maarif Matbaası, Ankara, 1943, s.74.

(92) Chamisso, s.76.

(93) Chamisso, s.152.

insan nerede ve ne zaman olursa olsun vatan özlemi geker, onun için çalışır.

Fouque'de Chamisso gibi Fransız kökenlidir. Masalları ve efsaneleri konu alan eserleriyle ünlüdür. Onu ölümsüzleştiren "Undine" adlı masalıdır. Romantik ruhu ve tabiat birliğini, hayal ve gerçek dünyasını fikir ve şairane imajlarla süsleyerek yansıttığı için bu eser çok sevilmiştir.

Buraya kadarki incelemelerimizden çıkan sonuç şudur. Romantik devirde Grimm Kardeşler'in başlattığı masal yazımı hala güncelliğini yitirmeden günümüzde de devam etmektedir. Her geçen gün değerinin daha da iyi anlaşılmasıyla masal, edebiyat dünyasında vazgeçilemeyecek bir yer kaplamaktadır.

Örnek parçalardan anlaşıldığı üzere Alman yazarlarının çoğu, kendi anılarından, yaşamlarından, tecrübelerinden bir parçayı, bir kesiti masala mecazi olarak katarak, belli bir düşüncenin, ana fikrin telkinine çalışmışlardır.

Çocuklara tarih bilinci aşılama, okuma alışkanlığı kazandırmaya, masalda anlatılan devrin sosyal durumu, politik durumu hakkında bilgi vermeyi, o zamanki durumla içinde bulunduğu durumu kıyaslama yeteneği, araştırma alışkanlığını kazandırmak amacıyla tüm kalem ustalıklarını göstererek nefis eserler ortaya koymuşlardır.

Çağdaş yazarlar ise günün koşullarına uygun olan eserler sunmaktadırlar.

Daha yakın tarihlerde yazılan masalarda olağanüstü olaylara, cinlere, perilere rastlamak pek sık görülen bir olay değildir. Daha gerçekçi, sanat ve pedagojik yönü ağır basan, çocuklara uygun masallardır bunlar.

Eğitim ve öğretimde masalın önemi arttıkça sanat masalları çoğalacak, buna paralel olarak masal yazarları da artacaktır. Daha güzel, daha çağdaş, daha modern masallar birbirini izleyecektir.

2.2. Türkiye'de Sanat Masalı

Batıda olduğu gibi Türkiye'de de masallar önceleri halk arasında söylenmekte ve giderek kaybolmaktaydı. Bunu önlemek isteyen yazarlarımız masalları derlemişler, aynen, özünü bozmadan yazıya aktararak edebiyatımıza kazandırmışlardır. Masalların umulandan fazla ilgi görmesi üzerine, kendileri de masal yaratmayı, masal yazmayı denemişler ve bunu da başarmışlardır.

Türkiye'de bu yüzyılda, özellikle Cumhuriyet döneminde masal derleme konusunda Halkevlerinin büyük katkısı olmuştur. Yurdumuzda genellikle Dede Korkut Masalları derlenmiştir.

Bunu Ferhan Oğuzkan şöyle açıklar:

"İlk önce halk masalları derlenmiş ve çocuklar için yeniden yazılmış. Örneğin; Orhan Şaik Gökyay, XIV. yy. Anadolu Türkçesiyle yazılan Dede Korkut Hikayelerini günümüz Türkçesine çevirerek önce Bugünkü Dille Dede Korkut Masalları (1939) ve Bugünkü Dille Dede Korkut (1963) adlarıyla yayımlamış. Dedem Korkud'un Kitabı (1973) adında bir eser daha yazmıştır. Adnan Binyazar'ın (-) Dedem Korkut'tan Öyküler (1972) ve Erdal Öz'in (-) Dedem Korkut (Masallar) adlı kitapları da aynı kaynaktan yararlanılarak yazılmıştır."(94)

Bunlardan başka Ziya Gökalp (1876-1924) çocuklar için bir kaç masal yazarak, bu alandan nasıl yararlanılabileceğini göstermiştir.

Yazarın 1922 yılında yayımlanan "Altun Işık" kitabında bulunan "Keloğlan, Tembel Ahmet, Kuğular, Nar Tanesi, Keşiş Ne Gördün, Pekmezci Anne, Yılan Bey'le Peltan Bey" bunlardandır.

Ziya Gökalp masallar yoluyla çocuklara iyi karakter aşılamak ister. "Tembel Ahmet" ile "Küçük Şehzade" masallarında çalışkanlık ve dürüstlüğün insana

(94) Oğuzkan, s.29.

neler sağlayacağı, "Keloğlan" ile "Kuğular" da hakkın zülme karşı zaferi, "Pekmezci Anne" de sabrın insana sağladığı, "Nar Tanesi" nde görünüşe değer vermenin kötü sonuçları, "Keşiş Ne Gördün" masalında iyi kalpliliğin yararları, "Yılan Beyle Peltan Bey" de aile bağının kutsallığı konuları işlenmiştir. İşte bunlardan bir örnek:

"Ayşe Sultân'ın rengi kül gibi bembeyaz olmuştu. İki genç şehzadenin benizleri de atmıştı. Kalbleri hızlı çarpıyordu. Ayşe Sultân, hasretli gözlerle Yılan Bey'e baktı. Sonra, döndü, şefkatli bakışlarla yavrularını temâşâ etti. Görülüyor ki rûhunda iki şiddetli sevdâ çarpışıyordu: Sevgilisi Yılan Bey'e olan aşkı ile yavrularına olan şefkat ve muhabbeti, biribirini alt-etmeğe çalışıyordu. Ayşe Sultân, asırlar kadar uzun süren ebedî bir ân içinde karârını verdi. İki şehzadeye doğru ilerledi. Ağzından bu sözler döküldü: "Ak bahtım, altun tahtım Yılan Bey! Çar-nâçar, çocuklarımin babası Peltan Bey!"

Ayşe Sultân, bu sözleri söyledikten sonra, tas içindeki suyu Peltan Bey'in ayağına döktü. Kahraman kadın aşkını, yavrularının saadeti için feda etmişti."(95)

(95) Fevziye Abdullah Tansel, Ziya Gökalp Külliyyatı-1, Şiirler ve Halk Masalları, II. Basım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977, s.167-168..

Çocuklar için masalları değerlendirenlerden biri de Eflatun Cem Güney'dir(d.1896). Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunan Güney, derlediği masallarını bir süre sonra çocuklar için yazmayı düşünür. İlk önce "Açıl Sofram Açıl" ve "Congoloz Baba" kitabını yayımladı. Bunu "Ağlatan Nar ile Ağlayan Ayva, Akıl Kutusu, Bir Varmış Bir Yokmuş, Evvel Zaman İçinde, Nar Tanesi" v.b. izledi.

Eflatun Cem Güney "Açıl Sofram Açıl" kitabındaki masallarla Danimarka'daki Hans Christian Andersen Medal. Kurumu'nun Andersen payesi şeref diplomasını ve Çocuk Edebiyatı sertifikasını aldı.

Güney'in masalları dil yönünden biraz zor anlaşılır. Bunu Kemal Demiray'da şöyle açıklar:

"Güney'in masallarında secilerle, tekerlemelerle, atasözleriyle, deyimlerle oluşturulmuş şiirsel bir dil vardır. Tekerlemelerin sık sık yönelmesi olayların akışını keser. Dilin şiirsel niteliği de küçük yaşlardaki çocukların bu masallardan yararlanmasını güçleştirir. Onun için bu masallardan on yaşından sonraki çocuklar zevk alabilirler."(96)

(96) Demiray, Türkçe Çocuk Edebiyatı, s.101.

Uzun yıllardan beri Türk masalları üzerinde çalışan ve yayımladığı kitaplarla çocukların ilgisini çeken bir yazarımız da Naki Tezel'dir. Tezel'in bir kısmı "Tezel Amca" adı altında yayınlanan başlıca eserleri şunlardır:

Keloğlan Masalları (1936), Beybörek (1942), Alabalık (1944), Altın Araba (1944), Yeşil Kuş (1945), Peri Kızı (1945), Konuşan Kaval (1946), Şamdan Kız (1946), Talih Kuşu (1960) ve Kayıp Sultan (1962).

"Altın Araba" masalında, doğruluğun, akıllı davranmanın mükafatı, "Konuşan Kaval" masalında kötü kalpli olmanın sonucu anlatılmıştır. Örneğin:

"Kaval parçaları, yüzlerine değer değmez, her iki kıskanç kız da o kadar çirkinleşmişler, o kadar çirkinleşmişler ki, yüzlerine bakılacak halleri kalmamış. Böylece kötü kalpliliklerinin cezasını almışlar, başlarını önlerine eğerek, saraydan çıkıp gitmekten başka çare bulamamışlar."(97)

Bunlardan başka Vasfi Mahir Kocatürk, Cahit Uçuk da bu alanda başarılı örnekler vermişlerdir. Yurdumuz masallarını bugünkü dile yeniden yazma konusunda

(97) Naki Tezel, Türk Masalları, II. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, II. Baskı, Ankara, 1985, s.81.

sürekli bir çaba gösteren bir başka yazarımız ise Oğuz Tansel'dir. Tansel'in bugüne değin yayımlanan masal kitapları şunlardır: Altı Kardeşler (1959, Yedi Devler (1960), Üç Kızlar (1963), Mavi Gelin (1966) ve Allı ile Fırfırı (1976). Yazar son eseriyle Türk Dil Kurumu'nun En İyi Çocuk Kitabı Ödülü'nü kazanmıştır. Tansel'in bir masalından küçük bir alıntı yararlı olur sanırız.

"Masalcı Baba, mercan kuyrukunun sözünde durmasına çok sevinmiş. Zarf kapalı değilmiş ya, başkalarının mektubu okunmaz ki... Masalcı Baba da, Konuşan Balık'ın mektubunu, Yalnız Kız'a vermek üzere düşmüş yollara... Hem yürümüş, hem de bir evde bir çocuğun yalnızlığını düşünmüş. Kardeşleri çok olan çocukların birbirlerine yan yardım olacaklarını, güçlükleri yenebileceklerini düşleyerek yürümüş."(98)

Yukarıda görüldüğü gibi yazar masalı her çocuğun kolayca anlayacağı bir dille sunmuştur. Masalı kendi gözlemlerine dayanarak kaleme almıştır. Buradaki amaç çocuğu eğitmektir.

Son yıllarda daha başka yazarlarımız da çocuklar için masal yazmaya başlamışlardır. Bunlar arasında Nar Güzeli (1963), Dileği Gerçekleşmeyen Kız (1963),

(98) Özyalçın, s.25.

Güllü Padişah (1963) ve Mavi Pullu Balık adlı eserleriyle İbrahim Zeki Burdurlu'yu, Deve Tellal, Pire Berber İken (1975) adlı kitabıyla Tarık Dursun K.'yı, Şeytanın Altınları (1976) adlı eseriyle Ülkü Tamer'i ve Mavi Orman (1979) adlı masal kitabıyla Güngör Dilmen'i sayabiliriz.

Bunlardan başka, Adnan Özyalçınar, Pertev Naili Boratav, Ahmet Uysal, Sadık Fehimoğlu, Fakir Baykurt, Yılmaz Güney ve Kemal Uysal da bu konuda çeşitli eserler vermişlerdir.

Sonuç olarak şunu söyleyebiliriz:

Batıdan hemen hemen bir asır sonra başlayan Çocuk Edebiyatı'mız kısa zamanda gelişmiş ve batıya yetişmiştir. Hele verilen eserler bakımından onlardan kat kat ileriye gitmiş ve üstünlüğümüzü kanıtlamışız.

Çocuk kitaplarına karşı artan ilgi ve istek sonucu çoğu yazarımız bu alana eğilmiş ve sayısız, nefis eserler vermişlerdir. Batı'dan çeviri ve derlemeyi bırakmış, kendileri en güzel çocuk kitaplarını oluşturmuşlardır. Okullarda masala ilginin artması, pedegogların bu konudaki pozitif görüşleri sonucunda masal, iyice önem kazanmış, Çocuk Edebiyatı'nda vazgeçilmezliğini bir kez daha kanıtlamıştır.

Günümüzde okul öncesi çocukların gittikleri kreşlerde, ana okullarında, özürlü çocukların eğitildiği okullarda, eğitim masalla başlamaktadır. Konunun önemini kavrayan bazı kuruluşlar da girişimde bulunarak çocuk masal kitapları oluşturmuşlar ve parasız olarak çocuklara, okullara dağıtmışlardır. Buna örnek olarak 1979 Dünya Çocuk Yılında Ankara Belediyesi'nin çocuklara armağan ettiği bir milyon kitabı gösterebiliriz. Amaç çocuklara yardımcı olmak, yararlı olmak, edebiyat sevgisini aşılmasıdır. Hedef, daha çok yararlı kitaplar yazmak, daha çok yararlı olmaktır. Biliyoruz ki, yarınlar çocuklarımızdır. Öyleyse bize düşen görev onlara en iyiyi, en güzeli, en doğruyu vermektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALMAN VE TÜRK SANAT MASALLARINDAN ÖRNEK METİNLERLE KARŞILAŞTIRMA

3.1. Türk Sanat Masalından Örnekler

3.1.1. Kırmızı Çini Kâse

Örnek Metin 1:

1) Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Adnan Özyalçınar.
- b) Devir : Günümüz yazarı, çağdaş.
- c) Amaç : Çocuklara tarih bilinci vermek,
özellikle Türklerin tarihini.
- d) Tarih/Basımevi : Ekim, 1979, Ankara, Em-Aş Veb Ofset.

2) Masala ilişkin:

- a) Ana Motif : Verilen sözün yerine getirilmesi.
- b) Özet : Türklerle Çinliler arasında yüzyıllardır süren savaşın sona ermesi için Çin prensesi Türk hakaniyla istemiyerek evlendirilir. Ama Çin prensesi zoraki evliliğin sonunda kaprisli biri olur çıkar. Her gün gerçekleştirilmesi zor olan bir istekte bulunur. Bir gün dadısının armağanı olan kırmızı çini kasesi kırılır. Kırmızı çini kaseyi yapmak için sarayın Çinicibaşı söz verir. Ama sözü yerine getiremez ve kendini çini fırınında yakar. Meğer çini kasenin renginin sırrı, et-kemik ve derinin yanmasından çıkan yağlı isle sağlanabilirmiş. Daha sonraları bu renk "Türk Kırmızısı" diye anılmıştır.

3) Kime hitap eder : Çocuklara, büyüklere ve tüm halka.

a) Hangi yaştaki çocuklara

: 6 yaşından büyük çocuklara.

4) Dil Yapısı

: Cümleler kısa, kolay anlaşılır.

Ama çoğu devrik cümle. Örneğin:

"Çin imparatoru çok olumlu karşılamiş hakanın dileğini."

"Deriden yapılma bu kubbeli çadırı bir çeşit yazlık saray olarak kullanırmış hakan." (s. 11)

"Bu kırmızılıkta bir rengin tutturulup tutturulamayacağı sorulmuş, Çinici başından." (s. 15)

Anlatım yalın, okuyanın zorluk çekmeyeceği düzeyde.

Bir kaç tane unutulmaya yüz tutmuş kelimelere rastlıyoruz masalda. Örneğin: "muştulamak, kızıllığın karartıklığı, tanın atması" gibi.

5) Masalın kazandırdıkları

ları

: Türklerin eski zamanlardaki yaşayışı, sosyal durumu, gelenek ve göreneklerini gözler önüne seriyor. Çocuğa tarih bilinci aşıllıyor.

"Siz beni altın kakmalı yüksek kubbeli sarayınızdan atıp, kıl çadırlarda yaşamaya

gönderiyorsunuz. Binbir çeşit çiçeğin açtığı gölgeli bahçelerinizden kovup, bozkır güneşinin altında at sırtında yaşamamı istiyorsunuz. İpek giysilerini, kuş tüyü döşeklerini, gümüş çubuklarla altın kaplarda yediğin yemekleri unut artık diyorsunuz." (s.7)

"Prenses deve sırtındaki tahtirevanında çevresinde at oynayan kılıçlı, başları ak kuzu derisinden kalpaklı kara yağız yiğitlerle ırmaklar, dağlar, tepeler aşmış. Sonunda Türk illerine varmışlar. Atlılar daha uzaktan belirince hakanın dönüşünü muştuluyan davullar vurulmaya başlamış obada. (s.10)

Masaldan çıkarılan ana fikir şöyledir:

Yerine getirilemeyecek bir iş ve konu hakkında söz verilmemeli, vaadedilen söz yerine getirilmeli.

a) Yazarın ortaya

çıktığı cümleler : Bu masalın sonunda yazar ortaya çıkıyor. Örneğin:

"Meğer, o kırmızı ancak deri, et ve kemiğin yanmasından

çıkan yağlı isle sağlanabilirmiş. Dilsiz ve sağır Çinli ustanın mezarına götürdüğü sır da buymuş. Hakanın çinici-başısı kendini yakarak bu sırrı elde etmiş. Bu kırmızının adı da, o günden sonra, bütün dünyada "Türk Kırmızısı" diye anılır olmuş." (s.18)

Yazar burada "Türk Kırmızısı" sözünün nereden geldiğini anlatarak okuyucuyu genel kültür yönünden aydınlatıyor.

3.1.2. Kovboyculuk Oyunu

Örnek Metin 2:

1) Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Sadık Fehimoğlu
- b) Devir : Günümüz yazarı, çağdaş.
- c) Amaç : Vurdulu-kırdılı filmler seyredip veya bu tür olayları kitaplardan okumanın sonucunda kişinin kendisini oradaki kahramanla özdeşleştirip, onun hareketlerini taklit etmesinin kötü sonuçlarını vurgulamak.

d) Tarih/Basımevi : Ekim, 1979, Em-Aş Veb Ofset.

2) Masala ilişkin:

a) Ana Motif : Bölücülüğün ve terörün temelleri, intikam almanın doğru mu yanlış mı olduğu konusunda bilgilendirmek.

b) Özet : Hiç bir kovboy filmini kaçırmayan Bekir, mahallede Kovboy gibi davranmaya başlar. Çubuklardan at, tahtalardan tabanca, gazoz kapaklarından madalya yapar kendisine. Mahalleyi Texas ve Meksika diye ikiye ayırır. Meksika bölgesinde oturan çocuklar onun düşmanıdır ve onlara savaş açar arkadaşlarıyla birlikte. Meksika'da oturan çocuklar onun oynadığı oyunu anlamazlar ve Texas'lıları bir güzel döverler. Bu dayaktan sonra koyboyculuk oyunu sona erer.

3) Kime hitap eder? : Çocuklara ve büyüklere.

a) Hangi yaştaki çocuklara? : 6 yaşından büyük çocuklara.

4) Dil Yapısı

: Günlük konuşma diliyle, basit bir şekilde yazılmış. Anlaşılması çok kolaydır.

Konuşma cümleleri çok fazladır. Çünkü yazar masalı "mişli geçmiş zaman" ile anlatmamış. Kişileri konuşturarak "şimdiki zaman" ile anlatmış. Örneğin:

"Ağaçlığın uzakça bir yerinde buluştuk. Bekir yere yıkıldı. Gerçekten bir yaralı gibi derin soluklar alıyor, kesik kesik konuşuyordu.

- Kaliforniya'ya gidiyorum. Arizona topraklarından geçerken beni vurdular. Ücümü almadan ölürsem, bu bakışlarım size armağan olsun." (s.13)

5) Masalın kazandırdıkları

ları

: Masal, bize gerçeğe hayalin karıştırılmamasını anlatıyor. Her gördüğümüzü, her duyduğumuzu günlük hayatta gerçekleştiremeyeceğimizi eğer gerçekleştirmek istersek kötü olaylarla karşılaşabileceğimizi açıklıyor. Dünya tarihi konusunda da aydınlatıcı bilgiler veriyor.

Örneğin:

"Kızılderililer, Kanada'dan Peru'ya kadar olan topraklarda yaşarlarmış. Kristof Kolomb'un buluşundan sonra, beyaz derili Avrupa'lılar, Amerika'ya göçmeye başlamışlar. Ok yaydan başka savunma aracı olmayan Kızılderililere ateşli silahlarla, tüfek, tabanca ve toplarla saldırmışlar, yurtlarına el koymuşlar." (s.33)

a) Yazarın ortaya

çıktığı cümleler : Yazar, masalın sonunda "Bu saldırganlık, acı anılarla dolu kovboy masallarını ortaya çıkarmış, kovboyculuğun özenilecek bir yanı yokmuş." demekle ortaya çıkıyor ve çocuklara öğüt veriyor.

3.1.3. Konuşan Balıkla Yalnız Kız

Örnek Metin 3:

1) Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Oğuz Tansel
b) Devir : Günümüz Çağdaş Yazarı.

c) Amaç : Çocuklara söz dinlemenin iyi olduğunu, yalan söylemenin kötü bir davranış olduğunu, insanların birbirlerine yardım etmeleri gerektiğini vurgulamak.

d) Tarih/Basımevi : Ekim 1979, Em-Aş Veb Ofset.

2) Masala ilişkin:

a) Ana Motif : Yalnızlığı giderme önerileri.

b) Özet : Denizde bir fırtına çıkar ve balıkların çoğu karaya vurur. O sırada karada bir adam bu balıklardan birisini kurtarır ve balık o anda konuşmaya başlar. Adam şaşırır. Balık adama bir mektup verir ve bunu "yalnız kıza" vermesini söyler ve gözden kaybolur. Adam yalnız kızı bulur, ama yalnız kız okuma-yazma bilmediğinden adama mektubu okumasını rica eder. Adam da mektubu okur. Mektup öğütlerle doludur.

3) Kime hitap eder : Çocuklara ve yetişkinlere.

a) Hangi yaştaki

çocukları

: 7 yaşından büyük çocuklara hitap eder.

4) Dil yapısı

: Masalın dil yapısı çok ağır.

Bilinmeyen kelimeler çok fazla. Yetişkinler bile bazan zorlanabilir. Örneğin:

"Zorların en kolayı çalışanların elinde. Köy evlerinde parlatın malayı... Kuşlar ivediyle uçuşmaya başladı, kör saksağan. Derken, kuzey örüzgeri, iğneleyip dikerken dellendi, patladı koptu bir fırtına... Deniz kabara köpüre yorak ununa dönüştü. Balıklar kanatlanıp uçtu. Yalnız şaşırın genç bir orfoz; hem güneşe benzer, hem de aya, çocuk başlı, mavi kanatlı, mercan kuyruklu..."
(s.22)

5) Masalın kazandır-

dıkları

: Masaldan, iyilik etmenin yüce bir erdem olduğunu, kardeşlerin birbirine destek olarak güçlükleri yenebileceklerini, çocukların anne ve baba sözü dinlemesi gerektiğini, çocukların geleceğimizin güvencesi

olduğunu öğreniyoruz. Örneğin:

"Çocuklar, Yalnız Kız'lar, Kartal Kız'lar, Karanfil Kız'lar, analarını, babalarını dinlemeli. Yemek yemek, uyumak konusunda onları hiç üzmemeli. Tezcene büyümek için yeterince yiyip çokcana uyumalıdır çocuklar, kötülükleri yeryüzünden kaldırmak için tezlerin tezinde büyümeli güvercin kız'lar, kartal oğlan'lar." (s.32)

"Gerçek barışı çocuklar kuracak yeryüzüne. Kimse kimseye haksızlık etmeyecek. Gecesinde gündüzünde, bayırında düzende ormanlar türetip, yokluğu, yoksulluğu kaldıracak delikanlılar, kızlar çalışıp yiyecek, başkasının emeğini sövmeyecek. Kavganın, açlığın adını bilmeyecek insanoğulları. Barış, dostluk havaca sarıp sarmalayacak yeryüzünü." (s.33)

a) Yazarın ortaya

çıktığı cümleler : Bu masalda yazar, masalın ortasında, sonunda, gereken her yerde kendini gösteriyor. Durup öğütler veriyor çocuklara. Örneğin:

"Yalan söylemek, sözünde durmamak çok kötü bir alışkanlıktır; önce kendine saygısızlıktır." (s.30)

"Kardeşler çoğaldıkça yeryüzü güzelleşir. Böylece kötülük dağlarını, dev uğruları yıkıp yokedebilirsiniz. Tek tek ağaçlardan, ormanlar daha güzeldir. Bu gerçeği hiç mi hiç unutmayın çocuklar." (s.32)

"İyilik etmek yüce bir erdemdir. Siz siz olun çocuklar, elinizden gelen iyiliği esirgemeyin kimseden." (s.24)

3.1.4. Yarasalar

Örnek Metin 4:

1. Yazarına ilişkin:

a) Yazarı	: Kemal Uysal
b) Devir	: Günümüz yazarı.
c) Amaç	: Birlik ve beraberlik içinde yaşamının tüm zorlukları yeneceği düşüncesini vermek. Dünya tarihi ve Türk tarihi, Türklerin sosyal, politik görüşleri hakkında bilgilendirmek.

d) Tarih/Basımevi : Mayıs 1983, Varol Matbaası.

2) Masala ilişkin:

a) Ana Motif : Yalan, yanlış sözlerle toplum huzurunun bozulması.

b) Özet : Bütün kuşlar birarada yaşayarak ve elele vererek kendilerini yırtıcı kuşlardan korurlarmış. Ama yırtıcı kuşlar bunlar arasına senlik benlik sokarak parçalanmalarını düşünürler ve bir plan yaparlar. Yarasaların kralını çağırırlar ve onların asil kuşlar olduğunu, eskiden atalarının görkemli saraylarda oturduğunu ve diğer kuşlara hükmettiğini, ama serçelerle kargaların birleşip onların imparatorluğunu yıktığını söylerler. Buna inanan yarasalar diğer kuşlara saldırırlar ve kuşların dağılmasını sağlarlar. Daha sonra da kuşlar bizi yakalayıp öldürmesinler diye gece avlanmaya başlarlar.

- 3) Kime hitap eder : Çocuklara ve büyüklere.
- a) Hangi yaştaki çocuklara : 6 yaşından büyük çocuklara.
- 4) Dil Yapısı : Basit ve anlaşılır cümleler, kelimeler ile yazılmış. Hiç zorluk çekilmeden anlaşılır.
- 5) Masalın kazandırdıkları: : Masal, her söze kanmamayı, bir işi enine sonuna düşünüp karar vererek yapmayı öğütüyor. Sonucunda pişmanlık duyulacak davranışlarda bulunmamayı öğretiyor.
- Osmanlı İmparatorluğu'nun durumu, neden çöktüğünü sembolik bir şekilde anlatıyor. Örneğin:
- "Sizler soylu bir kuşsunuz" diye başlamış yırtıcı kuşlar kralı. "Sizin gibi soylu kuşların o yürümesini bilmez serçelerle, o ötmesini bilmez kargalarla nasıl arkadaşlık yaptığına şaşıyorum! Sizin dedelerinizin görkemli sarayları vardı. O saraydan bütün kuşlara hükmederlerdi. İşte bu serçelerle kargalar birleşip o kocaman imparatorluğunuzu

ortadan kaldırdı. Halbuki siz yedi düvele nam salmış, yedi düvele hükmetmiş bir imparatorluğa sahiptiriniz. Sizi ne akbabalar, ne şahinler, ne kartallar yıkamadığı halde serçelerle kargalar yıktılar. Siz atalarınıza yapılan bu haksızlığı düşünmeden onlarla arkadaşlık yapıyorsunuz..." (s.15)

a) Yazarın ortaya

çıktığı cümleler : Yukarıdaki alıntı buna bir örnek olabilir, bir de masalın sonunda yazarla karşılaşıyoruz.

Örneğin:

"İşte o günden sonra kuşlar bir daha bir araya gelememişler. Yarasalar da kuşlar bizi yakalayıp öldürmeler diye geceleri avlanmaya başlamışlar." (s.16)

Yazar, yarasaların neden gece avlandıklarını masalla çocuklara vermeye çalışmış.

3.1.5. Horozun Şahitliği

Örnek Metin 5:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Rıza Akdemir
- b) Devir : Günümüz yazarı.
- c) Amaç : Kötülük yapmanın insanları öldürmenin iyi bir davranış olmadığını vurgulamak.
- d) Tarih/Basımevi : Kasım 1985, Asımlar Matbaası.

2) Masala ilişkin:

- a) Ana Motif : Yapılan kötülüğün er geç ortaya çıkması ve kötülerin cezalandırılması.
- b) Özet : İki haydut bir değirmeni soymaya karar verir ve gece değirmene girerler. Tam o sırada horoz öter ve değirmenci uyanır. Haydutun biri horozun sesinin uğursuzluk getireceğini söyler. Diğeri onu umursamaz ve değirmenciye öldürür. Paraları alıp kaçarlar. Zengin olurlar. Bir gün yolları yine o köye düşer ve bir hana gelirler. Yemekten sonra odaya çekildiklerinde bir horoz sesi duyarlar. Horoz sesi onlara eski günleri hatırlatır ve konuşmaya başlarlar. Yan odada kalan

birisi bunları duyar, polise haber vererek yakalanmalarını sağlar.

3) Kime hitap eder? : Çocuklara

a) Hangi yaştaki çocuklara? : Her yaştaki çocuğa hitap eder.

4) Dil yapısı : Masal şiir şeklinde yazılmış.
Kafiyeli olması için yazar, çoğu yerde devrik cümle kullanmış. Ama basit ve anlaşılır cümlelerle anlatmış.
Örneğin:

"Karanlık bir gece, ay
çoktan batmış,
El ayak çekilmiş, köylüler
yatmış.

İki kanlı haydut, iki
derbeder,
Bir değirmenciye soymak
isterler.

Parmaklığı aşır, sessizce,
yavaş
Eve doğru yürür iki arkadaş.
Gürültü yapmadan ve sine sine
Sokulurlar evin penceresine."
(s.26)

3.2. Alman Edebiyatı'ndan Sanat Masalı Örnekleri

3.2.1. Peter Schlemihls wundersame Geschichte

Örnek Metin 1:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Adalbert von Chamisso
- b) Devir : Romantik yazar.
- c) Amaç : İnsanların dış görünüşe göre değerlendirilmemesini vurgulamak.
- d) Tarih/Basımevi : 1814, Nürnberg.

2. Masala ilişkin:

- a) Ana Motif : Bir kişinin yurt dışındaki yaşamı.
- b) Özeti : Peter Schlemihl günün birinde para karşılığında gölgesini sattı. (Ki bu gölge "anavatan, kültür mirasları" olarak yorumlanmaktadır.) Ama ne tür olaylarla karşılaşacağını bilemez.

Toplumda herkes gölgesi olmadığı için ondan kaçır. Sadık uşağı dışında kimse onunla ilgilenmez. Gölgesini satın alan adamı bir türlü

bulamaz. Ve ömrü boyunca gölgesiz olarak yaşar. Pişmanlık duygusu içinde, elinden hiç birşey gelmeksizin yaşamını sürdürür.

3. Kime hitap eder? : Çocuklara ve yetişkinlere.
- a) Hangi yaştaki çocuklara? : 8 yaşından büyük çocuklara.
4. Dil yapısı : Uzun cümlelerin yanında, basit, kolayca anlaşılır cümlelere de rastlıyoruz.
- Ama masal çok uzun. Bu da okuyucuyu sıkıyor. İçerik olarak çok güzel, anlamlı. Yorumu açık.
5. Masalın kazandırdıkları : Masaldan, insanların dış görünüşlerine bakarak değerlendirilmemeleri gerektiğini anlıyoruz. İnsan kendi memleketinde de olsa, başka memlekette de olsa insandır. Onu insan olarak değerlendirmeliyiz, memleketine göre değil. Bunu şu cümlelerle daha iyi anlıyoruz.

"Bendel, ich bin reich, freigebig, gütig, aber -o Gott!- ich haben keinen schatten!

"Keinen Schatten?" rief der gute Junge erschreckt aus, und die allen Tränen stürzten ihm aus den Augen. "Weh mir, dass ich geboren ward, einem schattenlosen Herrn zu dienen!" Er schwieg, und ich hielt mein Gesicht in meinen Händen. "Bendel", setzt' ich spät und zitternd hinzu, "nun hast du mein Vertrauen, nun kannst du es verraten. geh hin, und zeuge wider mich." Er schien in schwerem Kampfe mit sich selber, endlich stürzte Hand, die er mit seinen Tränen benetzte. "Nein", rief er aus, "was die Welt auch meine, ich kann und werde um Schattens Willen meinen gütigen Herrn nicht verlassen. Ich werde recht, und nicht klug handeln, ich werde bei Ihnen bleiben, Ihnen meinen Schatten borgen, Ihnen helfen, wo ich kann, und wo ich nicht kann, mit Ihnen weinen." (s. 153)

Sevginin herşeyden üstün olduğunu da yukardaki örnekten anlıyoruz.

a) Yazarın ortaya

çıkıldığı cümleler : Masalın sonunda yazar ortaya çıkıyor ve öğütler veriyor.
Örneğin:

"Du aber, mein Freund, willst du unter den Menschen leben, so lerne verehren zuvörderst den Schatten, So dann das Geld. Willst du nur dir und deinem bessern selbst leben, o so brauchst du keinen Rat. (s.181)

İnsanların gölgesiz yaşayamayacağını, gölgesiz insanların toplumda hor görüldüğünü anlatıyor.

3.2.2. Das Märchen von dem Myrtenfräulein

Örnek Metin 2:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Clemens Brentano
b) Devir : Romantik yazar.
c) Amaç : Yapılan kötülüğün günün birinde ortaya çıkacağını anlatarak çocukları iyilik yapmaya sevk etmek.
d) Tarih/Basımevi : 1847, Stuttgart

2. Masala ilişkin:

- a) Ana Motif : Bir prensin eş seçimi.
- b) Özet : Çocukları olmayan bir çömlekçi ve karısı sürekli Allah'a yalvarırlar. Çocukları olsun isterler. Bir gün uyandıklarında yastığının yanında bir mersin ağacı filizi bulurlar. Bunu sanki kendi çocuklarıymış gibi büyütürler. Günün birinde ülkenin prensi o bölgeye gelir. Çömlekçinin evinde misafir olur, o anda mersin ağacını görür ve ona sahip olmak ister. Çömlekçi ile karısını mersin ağacı ile birlikte saraya alır. Bir gün gece karanlıkta ağaçtan ses gelir. Işığı yaktığında onun güzel bir kız olduğunu görür, aşık olur ve evlenmek ister.
- Prensle evlenmek isteyen dokuz genç-kız ki bunlar kötü kaplıdır- prens avda iken eve girer ve mersin

ağacını parçalarlar. Eve dönen prens durumu görür üzülür. Çömlekçi, karısı ve prens ağacı yeniden yetiştirirler ve iyileşen kız ile evlenir. Onu yaralayan dokuz kızı bulur ve cezalarını verir.

3. Kime hitap eder : Her çocuğa hitap eder.

a) Hangi yaştaki çocuklara : Daha çok 5 yaşından büyük çocuklara.

4. Dil Yapısı : Parçanın dili çok sade. Kolayca anlaşılıyor. Çocukların anlayacağı düzeydedir. Cümleler kısa ve öz. Örneğin:

"Täglich beteten die guten Leute zum Himmel, er möge ihnen doch ein Kind bescheren, damit sie eine Unterhaltung hätten. Aberder Himmel erhörte ihre Wünsche nicht." (s.133)

"So betete die gute Frau unter Tränen und ging zu Bett."

"In der Nacht war ein schweres Gewitter, es donnerte und blitzte." (s.134)

5. Masalın kazandır-

dıkları

: Masaldan olayın geçtiği yerin coğrafi durumunu öğreniyoruz.

Örneğin:

"Im sandigen Lande, wo nicht viel Grünes wächst, wohnten einige Meilen vonder porzellanenen Hauptstadt, wo der Prinz Wetschwuth residierte..."

"Das Land war ringsum so flach wie ein See, kein Baum und kein Busch war zu sehen, und es war gar betrübt un langweilig." (s.133)

Kız ve erkek çocukların yetiştirilme tarzı belirtiliyor.

Örneğin:

"Herr! ich flehe auf den Knieen,
Schenke mir ein liebes Kind,
Fromm will ich es auferziehen:
Ists ein Mägdlein, dass es spinnt
Einen klaren reinen Faden
Und dabei hübsch singt und betet;
Ists ein Jung durch deine Gnaden,
Dass er kluge Dinge redet
Und ein Mann wird treu von Worten,
Stark von Willen, kühn von Tat."
(s.133)

İnsanın bir şeyi çok isterse onun gerçekleşeceğini öğreniyoruz.

"Da weckte sie mit grossen Freuden ihren Mann, und zeigte es ihm, und sie dankten beide Gott auf ihren Knieen, dass er ihnen doch etwas Lebendiges geschenkt hatte." (s.134)

a) Yazarın ortaya

çıkacağı cümleler : Kız ve erkek çocukların yetiştirilmesi konusunda yazarla karşılaşılıyor. Kızların yön eğirmesini, güzel şarkılar söylemesini, dua etmesini, erkeklerin akıllı olmasını, sözünde durmasını, güçlü kuvvetli olmasını belirtiyor. Yukardaki örnekte bunu görüyoruz.

3.2.3. Bulemanns Haus

Örnek Metin 3:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Theodor Storm
- b) Devir : Realist, sembolist yazar.
- c) Amaç : Kötü davranışların insanı yalnızlığa sevkedeceğini ve günün birinde kimsesiz kalınabileceğini vurgulamak.

d) Tarih/Basımevi : 1866, Hamburg.

2. Masala ilişkin:

a) Ana Motif : Cimrilik ve olumsuzlukları.

b) Özeti : Bulemann adlı bir adam Batı Hindistan'a kurye olarak gider. Orada karısını ve çocuklarını bir esir gemisine satar. 0 günden sonra ona "ruh satıcısı" denir ve yalnızlığa terkedilir.

Babasından kalma malları satarak zengin olur ama çok cimridir. Bir süre üvey annesi para karşılığı onun günlük işlerini görür. Bulemann hırçın birisi olduğu için bir süre sonra o da evi terkeder. Bulemann'ın sadece iki kedisi kalmıştır evde. Bir gün garip birşey olur ve kediler aniden büyümeye ve vahşileşmeye başlarlar. Bulemann kedilerle baş edemez. Komşulardan yardım ister ama hiç kimseyi bulamaz. Ve sonunda yaşlı, kambur, yalnız

bir adam olarak Tanrı'nın
merhametini beklemeye başlar.

3. Kime hitap eder? : Çocuklara ve yetişkinlere.

a) Hangi yaştaki
çocuklara : 6 yaşından büyük çocuklara.

4. Dil yapısı : Cümleler çok uzun ve zor anlaşılır.

"Er nahm dabei; ein Alter von neunzig Jahren in Ansatz und teilte dann das Geld in einzelne Päckchen je für eine Woche, indem er auf jedes Quartal noch ein Röllchen für unvorhergesehene Ausgaben dazulegte." (s.276)

Metinde sıfatlar çok fazla kullanılmış. Bundan başka "partizip" haldeki fiiller fazlasıyla göze çarpıyor. Örneğin:

"Fortwährend plappernd und hüstelnd schlich sie aus dem Zimmer und kroch die Treppen hinab. (s.282)

"schnurrend, zitternd, spielend, zuckend, aufseufzend."

"zwei furchtbare, namenlose

Raubtiere, ein altes verfallenes Haus, ein altes verkrümmtes Männchen." (s.284)

5. Masalın kazandırdıkları

: Masaldan olayın geçtiği zamanın, çağın sosyal durumunu anlıyoruz. Esirlerin bulunduğu, insanların para karşılığında eşini ve çocuklarını satabildiğini, beyazların siyahlarla evlendiğini, insanların o zaman maddi durumunun iyi olmadığını, mallarını rehine verdiklerini ve oradan geri alamadıklarını öğreniyoruz. Örneğin:

"Dort sollte er sich mit einer Schwarzen verheiratet haben."

"Er habe auf der Rückfahrt ein Sklavenschiŕt getroffen und an den Kapitän desselben sein eigen Fleisch und Blut nebst ihrer Mutter um schnödes Gold verkauft." (s.274)

3.2.4. Der schöne Drache

Örnek Metin 4:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Folke Tegetthoff
- b) Devir : Çağdaş yazar.
- c) Amaç : Dış görünüşe önem verilmemesini, insanın dış görünüşünün güzel olmasıyla hiç bir şeye ulaşamayacağını, mutlu olunamayacağını ve önemli olan insanın içinin, duygularının, eylemlerinin güzel olmasını vurgulamak.
- d) Tarih/Basımevi : 1982, Speckrum Verlag Stuttgart.

2. Masala ilişkin:

- a) Ana Motif : "Güzel" konusunu tartışma.
- b) Özeti : Bixel gezegeni halkı barış içinde mutlu bir şekilde yaşamalarını sürdürmektedirler. Gezegenin ejderhası da bu durumdan memnundur. Halk aynı eşyaları alıyor, çocuklar aynı oyuncaklarla oynuyorlardı. Günün birinde

"güzel" ve "çirkin" kelimeleri bulunuyor. Her şey güzel, çirkin diye adlandırılmaya başlıyor. Yaşam alt-üst olmuştur artık. Ejderha da güzel olmayı ister ve etrafında güzel olan ne varsa hepsini zorla alır.

Halk huzursuzdur. Halkın içinden bir kişi ejderhaya gider ve bu tutumundan vazgeçmesini söyler, onun bu doğal haliyle de güzel olabileceğini söyler. Ejderha aldıklarını gerir verir ama bir büyücüye giderek kendisini güzelleştirmesini ister. Büyücü onu tavuskuşu şekline sokar. Halk bu kuşu çok beğenir, kaybetme korkusuyla onu hayvanat bahçesinde bir kafese kapatır. Ejderha mutsuzdur. Yaptığı işin yanlış olduğunu anlar. "İyi ve güzel olan eylemlerdir" diyerek geri ejderha haline dönmek ister. Büyücü onu eski şekline sokar.

Artık dış görünüşü çirkin olsa bile, o iyi bir ejderhadır.

3. Kime hitap eder? : Çocuklara ve yetişkinlere.

a) Hangi yaştaki
çocuklara : 7 yaşından büyük çocuklara.

4. Dil yapısı : Basit, yalın bir anlatım.
Cümleler kısa ve anlaşılır.
Sıfatlarla bezenmiş cümleler
dikkati çekiyor. Örneğin:

"Es ist ein hübscher Planet
mit höflichen Lebewesen. Auf
Bixel herrschte Friede und Ruhe.
Die Leute waren mit dem
zufrieden, was sie hatten(s.13).

"Ein rotes Spielzeugauto war
auf einmal schöner als ein
schwarzes."(s.14)

"Ein Bäckerstochter mit der
schiefen Nase und den krummen
Beinen kaufte sich das schönste
und beste Kleid."(s.15)

"Und mit einem Mal war er
hellwach und jung und munter."
(s.16)

5. Masalın kazandır-
dıkları

: Masaldan, üzerinde yaşadığımız
dünyanın dışında başka gezegen-
lerin olduğunu, bunların uzayın

boşluğunda dolaştığını ve bir gezegende yaşamın nasıl olduğunu öğreniyoruz. İnsanlar aynı elbiseleri giyiyorlar, çocuklar aynı oyuncaklarla oynuyorlar. Örneğin:

"Irgendwo dort oben oder unten oder links oder rechts im Weltall schwirrt auch der Planet Bixel umher. Es ist ein hübscher Planet mit höflichen Lebewesen. Auf Bixel herrschte Friede und Ruhe. Die Leute waren mit dem zufrieden, was sie hatten."(s.13)

"Sie hatten alle die gleiche Kleidung; das fanden sie normal und praktisch. Die Kinder hatten das gleiche Spielzeug; das war lustig, und es konnte kein Streit entstehen."(s.14)

"Monoton" bir yaşama karşı çıkış var, çünkü hep "huzur ve barış" da huzur bozucudur. İnsan yeni buluşlara açıktır. Hep daha iyiyi, daha güzeli arar. Masalda bunu görebiliyoruz.

"Aber eines Tages war es mit der Ruhe. Der Drache erinnerte sich daran, dass er früher ja ganz anders gewesen war, und begann wieder zu wüten."(s.13)

"Man fand alles normal... Aber eines Tages entdeckte irgend jemand ein Wort, dessen Bedeutung alles verändern sollte: schön!!! Und plötzlich begann man, alles und jeden einzuteilen.

In "schön" und "nicht schön."(s.14)

"Zauberer", fauchte der Drache, "du verwandelst mich sofort in etwas schönes..."(s.19)

Yaşamın anlamı dış görünüş olarak güzel olmak değildir. Önemli olan insanın içinin, duygularının iyi olması. Dış görünüş hiç önemli değildir. Bunu da masaldan öğrenebiliyoruz.

"Ich wollte dir erklären, dass man auch schön sein kann, wenn äußerlich hässlich ist.

Man kann zum Beispiel schöne Worte sagen. Es gibt schöne Taten, die anderen Freude bereiten.(s.22)

3.2.5. Der kleine König, der ein Kind kriegen musste

Örnek Metin 5:

1. Yazarına ilişkin:

- a) Yazarı : Stefan Heym
- b) Devir : Çağdaş yazar
- c) Amaç : Seksuel eğitim: Çocuk nasıl oluyor? konusunu açıklamak. Kadın-erkek ilişkisinin nasıl anne-baba ilişkisine dönüştüğünü açıklığa kavuşturmak. Çocuğa bir aileye ait oluşunun nedenlerini açıklamak.
- d) Tarih/Basımevi : 1975, Wilhelm Goldmann Verlag München.

2. Masala ilişkin:

- a) Ana motif : "Çocuk" nedir? Bir çocuk nasıl dünyaya gelir.
- b) Özeti : Küçük bir ülkeyi yöneten kralın, sürekli istekleri olan bir

karısı vardır. Kralın karısı, neden ev işlerini, yani yemek pişirmeyi, çamaşır yıkamayı, pencereleri silmeyi, örgü örmeyi erkeklerin değilde, kadınların yaptığını kocasına sorar ve bundan sonra bu işlerin erkekler tarafından yapılması gereği için bir yasanın çıkarılmasını, yasaya uymayanların cezalandırılmasını ister. Yasa çıkarılır. Kral kendisi de yasalara uyar. Günün birinde karısı erkeklerin çocuk doğurmak zorunda olduğunu söyler. Bununla ilgili yasa çıkarttırır. Ama önce örnek olsun diye kral çocuk doğurmak zorundadır. Yoksa kafası uçurulacaktır. Kral tüm bilge kişilere danışır ama sonuçta çocuk sahibi olamaz. Ülkesini terkederek. Dağda perişan halde dolaşırken bir çoban kızına rastlar. Durumunu anlatır. Kız ona bir erkeğin çocuk doğuramayacağını, bunun olanaksız olduğunu anlatır. Ama kendisini severse,

onunla evlenirse ona bir çocuk vereceğini söyler. Kral kabul eder ve sonunda bir çocuğu olur. Çoban kızı, çocuğu ve kendisi saraya döner ve mutlu bir yaşam sürer.

3. Kime hitap eder? : Çocuklara ve yetişkinlere.

a) Hangi yaştaki çocuklara

: 7 yaşından büyük çocuklara ve yetişkinlere.

4. Dil yapısı

: Cümleler çok uzun. Yan cümlelerle dolu, uzun ve karmaşık cümleler dikkati çekiyor. Örneğin:

"Des Morgens stand er auf und frühstückte mit seiner Frau, die Adelheid hiess, und während er sein Süppchen ass und seinen Kaffee trank, sagte sie ihm, was für Gesetze er heute verkünden müsste und wen er zu bestrafen hätte, und der kleine König sagte, ja, ja, das wäre schon recht so, aber Frau Adelheid sagte, Worte allein genügten nicht, man müsse auch

etwas tun, und so musste der kleine König denn weg von seinem Frühstückstisch und an die Arbeit.(s.49)

5. Masalın kazandırdıkları

: En zor konulardan birisi çocuğa kendisinin nasıl dünyaya geldiğini anlatmaktır. Bu masal da çocuk "ne olduğunu", "nasıl dünyaya geldiğini", "aile içindeki yerini ve önemini" anlıyor. Masalda içerik ve pedagojik yönden yenilikler olduğunu görüyoruz. Örneğin:

"Ach" sagte er, "ich muss ein Kind kriegen, sagt mir Frau Adelheid, oder es heisst Kopf ab."

"Aber du kannst doch gar keins kriegen", sagte das kleine Hirtenmädchen. "Es geht nicht." (s.53)

"Nein" sagte das kleine Hirtenmädchen, "es geht aus bestimmten Gründen wirklich nicht. Aber vielleicht kann ich dir helfen."

"Das ist doch sehr einfach"
sagte das kleine Hirtenmädchen.
"Du musst mich nur richtig
liebhaben, und dann schenk ich
dir eins.

"Gesagt, getan, und der
kleine König kriegte sein
Kind."(s.54)

Kadın-erkek görevleri anla-
tılıyor, gülünç ve hicivli ola-
rak. Aynı zamanda kadın hakları
savunucularının dünya görüşleri
de yıkılıyor, eleştiriliyor.

"Das ist furchtbar", sagte
der kleine König. "Ich habe
schon das Mittagessen gekocht
und die Teller und Töpfe ge-
waschen und einen kunstvollen
Kissenbezug gestickt für Tante
Martha und eine warme Wolldecke
gehäkelt für Onkel Julius und
der Fussboden gescheuert und
die Fenster geputzt, und jetzt
müsste ich nur ein Kind kriegen,
dann wäre alles gerecht."(s.54)

SONUÇ

Türk ve Alman Edebiyatı'ndan seçtiğimiz örnek parçalarda görüldüğü gibi masallar, çocuklara ve hatta yetişkinlere, yaşam hakkında bilgiler, öğütler veriyor. Almanya'da romantik devirde başlayan sanat masalı, 1960'lı yıllara gelene dek konu olarak pek değişiklik göstermiyordu. Ele alınan konular genelde iyi-kötü savaşı ve iyilerin ödüllendirilip, kötülerin cezalandırılmasıydı. Ama 1960'lı yıllardan başlayarak bugüne kadar alman edebiyatı yazarlarınca sanat masalları yeniden ele alınmıştır. Çünkü bu yıllarda yazılan sanat masallarının sayısı artmıştır. Bu sayının artışıdaki nedenler, geleneksel masal anlayışından kurtulmak, şekil ve içerik olarak yeni bir masal anlayışı ortaya koymaktır.

Masal anlatımında yenilikler çağdaş yazarların eserlerinde açıkça görülmektedir. Örneğin "Es war einmal..." yoktur. Onun yerine doğrudan giriş vardır. Örneğin: "Irgendwo dort oben oder unten..."

Geleneksel masal anlatımındaki "masallaştırma öğeleri"nden tamamen vazgeçilmemiş ama daha aza indirgenmiştir. Örneğin "ejderha" "dev" akılalmaz bir boyutta değil "gerçekçi" boyutlardadır.

İçerikteki yeniliklerde bugünkü sosyal yaşamdan sahneler vardır. Böylece dinleyici/çocuğun katılımı, özümlemesi daha gerçekçi olmaktadır. Örneklemeler anlatıcı için kolay ve inandırıcı olmaktadır. Çocuk açısından bakıldığında; "masallaştırılmış" gerçekler onu çekmekte, masaldan "ayrılan yorumlama" ise onu büyülemektedir. Bu konnotasyon noktaları "karşılaştırma, inceleme, araştırma" gereksinimlerini çocukta uyandırmakta, sorular sorarak anlatandan ek bilgiler istemekte, kendi yorumlarını da konuya eklemektedir. Bir sözcükle sanat masalları "yoruma açık kapı" bırakmaktadır. Masal kahramanlarının "çağa uydurulması" ilginçtir; aynı zamanda da yazarın "sanatının bir ifadesi"dir. Çünkü anlatıma yeni bir üslup verebilmek, sunuşa yeni bir boyut kazandırabilmek sanattır ve sanatın sanatçıya özgü olan tarafıdır.

Pedagojik açıdan diğer önemli bir yanı ise, sanat masalının okuyucu/çocuğa yeni ufuklar açarak, yeni eklemeler, değiştirmeler, kendi yaşamından katmalara olanak sağlamasıdır.

"Değiştirilebilme" fikrinin çocuğa verilebilmesi, sanat masalının getirdiği "yeni insan, yeni anlayış" konusunda en önemli katkıdır.

Bu açıdan bizim sanat masallarımızda sanat, estetik ve pedagojik konularda eksiklikler görülmektedir. Bunların giderilmesi çalışmamızdaki bu örnek metinler aracılığıyla mümkün olabilecektir.

Konuların çağdaş, ulusal motifleri içermesi arzu edilir. Ulusal motifler çocuğa kendi toplumumuzu ve sorunlarımızı aktarmada önem kazanmaktadır. Ama şurasını da unutmamak gerekir ki, geleceğin toplumu olayları çok yönlü ele almak zorundadır. Bunun için de motiflerin seçimi ve yorumlanışında yazarlarımıza düşen görev "multinasyonel(evrensel)" nitelikli olmasına özen göstermeleridir.

Dünya barışını sağlamada ve korumada bu tutum, en küçük yaşlardaki bu çocuklara verilecek "gerçekçi" bilgilere, gerçeklerin "masalımsı" atmosferi içindeki "sanat masalları"na da bağlıdır.

Alman edebiyatının çağdaş yazarlarından seçtiğimiz örneklerdeki konular güncel ve ilginçtir. Örneğin seksüel eğitim, bir gezegendeki yaşam konusu Türk yazarları tarafından henüz ele alınmamıştır. Türk çocuk edebiyatı yazınında konu, içerik ve pedagojik yönden eksiklikler görülmektedir. Örneğin, Türkiye'de seksüel eğitim henüz "tabu" olarak görülürken, okullara "cinsel eğitim dersi" konulmalı mı konulmamalı mı konusu tartışılırken, batılı yazarlar sorunu çoktan çözümlemiş ve genellikle çocuklara hitap eden sanat

masallarında bile bu eğitime başlamıştır. Halk masallarında çocuk ya "bulunur" ya da "leylek getirir". Ama sanat masallarında, özellikle günümüz sanat masallarında, bu konu daha bilinçli olarak ele alınmış ve işlenmiştir, masalın sonunda çocuk nasıl dünyaya geldiğini, kadın-erkek ilişkisinin nasıl anne baba ilişkisine dönüştüğünü anlayabiliyor.

Çocuğa anlatılması en zor olan konuları Alman edebiyatı yazarları ele almışlar, masala içerik ve pedagojik yönden yenilikler getirmişlerdir.

Bu araştırmayı yaptıktan sonra masalların gelişi-güzel eserler olmayıp, yani sırf eğlenme, hoş vakit geçirme aracı olmayıp, okuyana değerli bilgiler sunan, okuyucuyu iyiye, doğruya, güzele ve olması gerekene sevkeden, tahmin olunandan fazla değere sahip eserler olduğunu anlıyoruz.

Hepimiz masallardaki olağanüstü olayları biliyoruz. Bunlar gerçek dışı olaylar, günlük yaşantımızda gerçekleşmeyecek olaylar. Ama bu tür olağanüstülüklere ihtiyacımız yok mudur? Hangi birimiz hayal kurmadan yaşayabiliriz? Kimi zaman hayalimizde bir prenses veya prens oluruz, kimi zaman süpermen, kimi zaman tatlı cadı oluruz.

Bunlara hepimizin ihtiyacı vardır. Zor durumlarda

hemen doğa üstü güçlere sığınırız. Ama daha sonra bunlara güler geçeriz.

Masallarda, bu tür hayali olaylarla çocuklara bazı fikirler veriliyor, önemli konularda bilgilendiriliyor. Örneğin, üstün güçlere sahip, ama kötü düşünceli kimselerin mutlaka cezalandırıldıklarını, iyilerin ödüllendirildiğini, iyilik yapmanın, doğru davranmanın insanları mutluluğa ulaştırdığını görüyoruz.

Bunca yararı olan masallardan vazgeçmek, onu göz ardı etmek artık mümkün müdür? Tabii değil. Masalların değeri anlaşılıyor ki, artık hergün televizyonda bir masal anlatılıyor ve çocuklara öğütler veriliyor.

Masal yazarları gün geçtikçe çoğalıyor, Daha iyi, daha yararlı masallar yazılıyor.

Bugün okul öncesi öğretim yapan okullarda masal ön planda gelmektedir. Neden? Çocuğun ilgisini çeken, onu okumaya, dinlemeye, araştırmaya, bilgi sahibi etmeye yarayan her şey masalda bulunmaktadır. Öyleyse şunu söyleyebiliriz ki masallar vazgeçemediğimiz ve asla vazgeçemeyeceğimiz en değerli varlığımız, arkadaşımız, dostumuzdur.

Bu araştırmamızda masalların değerini ortaya çıkarmaya çalıştık. Bu konuda örnekler vererek masalların

işleniş şekli hakkında bilgiler sunmaya çalıştık. Biz sadece bir metot uyguladık.

Masal işlenişine ilişkin mutlaka daha başka metotlar vardır. Biz sadece bir tanesini sunduk. Sanırım yararlı olur.

Ümit ederiz ki, okullarımızda sanat masallarına daha çok yer verilsin. Daha çok, daha güzel masallar yazılsın ki, geleceğimizin güvencesi, bugünün küçüğü, yarının büyüğü olacak çocuklarımıza yararlı olabilelim.

KAYNAKÇA

- AKDEMİR Rıza : Çocuklarımıza Masallar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, I. Baskı, Ankara, 1985.
- AYTAÇ Gürsel : Yeni Alman Edebiyatı Tarihi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, ?.
- BIERINGER-EYSSEN Jürgen : Das Romantische Kunstmärchen in seinem Verhältnis zum Volksmärchen, Diss. Tübingen, 1953.
- CANGARA Ragıp : Andersen'den Masallar, Altın Kitaplar Matbaası, I. Baskı, ?; Haziran, 1986.

CHAMISSO Adalbert von

ve diğ erleri,

Çeviren: S. Alı : Üç Romantik Hikaye, Maarif Mat-
baası, Ankara, 1943.

DEMİR AY Kemal

: Açıklamalı Çocuk Edebiyatı
Antolojisi, İnkılap ve Aka
Yayınevi, İstanbul, 1961.

DEMİR AY Kemal

: Türkçe Çocuk Edebiyatı, M.E.B.,
İstanbul, 1973.

DOLTAŞ Dilek

: "Edebiyatta Evrensellik ve Masal
Üzerine", Batı Edebiyatları
Araştırma Dergisi, S.2, Ankara,
Ekim 1979.

FEHİMOĞLU Sadık ve

diğ erleri

: Kovboyculuk Oyunu, Ankara, Ekim
1979.

GESAMTHERSTELLUNG

: Deutschland erzählt von Goethe
bis Tieck, Fischer Taschenbuch
Verlag, Frankfurt am Main, 1966.

GESAMTHERSTELLUNG

: Deutschland erzählt von Büchner
bis Hauptmann, Fischer Taschenbuch
Verlag, Frankfurt am Main, 1965.

- GESAMTHERSTELLUNG : Mein grosses Märchenbuch, Inter Verlag, Köln, 1975.
- GÖKŞEN Enver Naci : Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız, Okat Yayınevi, İstanbul, 1966.
- HASSELBLATT Ursula : Das Wesen des Volksmärchens und das moderne Kunstmärchen, Diss. Freiburg, 1956.
- HAUFF Wilhelm,
Çeviren: Nejak Akipek : Kervan, M.E.B., İstanbul, 1946.
- HEYM Stefan : Märchen für kluge Kinder, Wilhelm Goldmann Verlag, München, 1975.
- KARABIYIK Erol Ünal : Masal Antolojisi, Üner Yayınları, Ankara, ?.
- KARADAĞ Raif : 1001 Gece Masalları, I. Cilt, II. Baskı, Ak Kitabevi, İstanbul, 1983.
- KWIATKOWSKI Gerhard : Schüler Duden-Die Literatur, Bibliographisches Institut, Mannheim, 1980.

- MAIER Karl Ernst : Jugendliteratur, Julius Klinkhardt Verlag, Bad Heilbrunn/Obb., 1980.
- OĞUZKAN A. Ferhan : Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı, Kadioğlu Matbaası, II. Basım, Ankara, 1979.
- ÖZÜKAN Bülent : Bu Kitabın Masalı, ?, Ankara, Ekim 1979.
- STEFFENS-ALBALA Renee : Darstellung und Tendenz im deutschen Kunstmärchen des zwanzigsten Jahrhunderts, Diss. Tübingen, 1964.
- STEINCHEN Renate : "Märchen-eine Bestandsaufnahme" Kinder und Jugendliteratur, Wilhelm Fink Verlag, München, 1979.
- TANSEL Fevziye Abdullah : Ziya Gökalp Külliyyat-ı Şiirler ve Halk Masalları, II. Basım, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1977.
- TEGETTHOFF Folke : Der schöne Drache, Spectrum Verlag, Stuttgart, 1982.

- TEZEL Naki : Türk Masalları, II. Cilt, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, II. Baskı, Ankara, 1985.
- UYSAL Kemal : Çocuklara Masallar, Yaba Yayınları, I. Baskı, Ankara, 1983.
- WAHRIG Gerhard : dtv-Wörterbuch der deutschen Sprache, Deutscher Taschenbuch Verlag, München, 1978.

